

Edirne Halkevi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri

Doç. Dr. Mehmet Korkud Aydın¹

Öz

Türk inkılabının halka ulaştırılması ve anlatılması konusunda önemli bir rol üstlenmiş olan Halkevleri, 1932 yılında ilk olarak 14 il merkezinde kurulmuştur. Kısa süre içinde ülke genelinde teşkilatlanan Halkevleri, dönemin siyasi yapısı itibariyle CHP'ye bağlı bir kültür kurumu olarak faaliyet göstermiştir. Halkevlerinde okuma- yazma ve meslek edindirme kursları açılmış, spor, kültür ve sanat faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu yönü ile Halkevlerinin, halk için bir toplanma merkezi haline gelmesi de amaçlanmıştır.

Edirne Halkevi, 24 Haziran 1932 tarihinde kurulmuştur. Halkevleri için hazırlanan talimatlara uygun bir şekilde, Edirne Halkevi bünyesinde de okuma-yazma ve meslek edindirme kursları açılmış, spor, kültür ve sanat etkinlikleri düzenlenmiştir. Edirne Halkevi'nin en çok faaliyet gerçekleştiren Şubeleri ise Spor, Köycülük ve İçtimai Yardım Şubeleridir. Bununla birlikte, dönemin arşiv belgeleri incelendiğinde, Edirne Halkevi ile ilgili hazırlanan teftiş raporlarının genel olarak olumsuz olduğu ve söz konusu raporlarda Halkevi faaliyetlerinin yetersiz bulunduğu görölmektedir. Raporlarda bahsi geçen yetersizliğin nedenleri ise yerel idarecilerin isteksizliği, Halkevine gerekli maddi yardımların yapılamaması ve II. Dünya Savaşı sürecinde Edirne'de alınan askeri tedbirler ile izah edilmiştir. Bununla birlikte Edirne Halkevi kendi döneminin şartları içinde, muhitinin en önemli eğitim ve kültür kurumu olarak faaliyet göstermiştir. Demokrat Parti iktidara geldikten sonra 11 Ağustos 1951 tarihinde Halkevleri tasfiye edilmiştir. Edirne Halkevi de aynı tarihte, taşınmazları hazineye intikal ettirilmek suretiyle kapatılmıştır. Çalışmamız Edirne Halkevi'nin teşkilatlanması ve faaliyetlerini incelemek maksadı ile hazırlanmıştır. Konu ile ilgili telif ve tetkik eserlerin yanı sıra, arşiv belgelerinden, resmi yayınlardan ve dönemin basın kaynaklarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edirne, Halkevi, Spor, Kültür, Sosyal Yardımlaşma

¹ Kırıkkale Üniversitesi, A.İ.İ.T. Bölümü, korkudaydin@hotmail.com, ORCID: 0000-003-1645-7825.

Establishment and Activities of Edirne Community Center

Abstract

The Community Centers, which played an important role in conveying and explaining the Turkish Revolution to the public, were first established in 1932 in 14 provincial centres. Community Centers, which were organized throughout the country in a short time, operated as a cultural institution affiliated to the CHP due to the political structure of the period. Literacy and vocational courses were opened in Community Centers, and sports, cultural and artistic activities were carried out. With this aspect, it is also aimed that the Community Centers will become a gathering center for the people.

Edirne Community Center was established on 24 June 1932. In accordance with the instructions prepared for the Community Centers, literacy and vocational courses were also opened within the Edirne Community Center. In addition, sports, cultural and artistic events were organized. The most active branches of Edirne Community Center are Sports, Ruralism and Social Aid Branches. However, in the light of the archival documents of the period; It is understood that the inspector reports prepared about Edirne Community Center are generally negative and the activities of the Community Center are found insufficient. The reasons for the inadequacy mentioned in the reports were explained by the reluctance of the local administrators, the inability to provide the necessary financial aid to the Community Center, and the military measures taken in Edirne during the World War II. However, Edirne Community Center operated as the most important educational and cultural institution of its neighborhood, within the conditions of its time. After the Democratic Party came to power the Community Centers were liquidated on 11 August 1951. Edirne Community Center was closed on the same date by transferring its immovable properties to the state treasury. Our study has been prepared in order to examine the organization and activities of Edirne Community Center. In addition to copyright and research works related to the subject, archive documents, official publications and press resources of the period were used.

Keywords: Edirne, Community Center, Sport, Culture, Welfare

Giriş

Türk İstiklal Harbi'nin zaferle neticelenmesinin ardından, Türk milletinin hayatını ve alışkanlıklarını köklü bir şekilde değiştirecek olan yeni düzen çalışmaları başlamıştır. 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılması ile başlayan bu dönem, Cumhuriyetin ilanı ile gerçek mahiyetini ortaya koymuştur. Yeni rejimi tesis eden Atatürk ve devlet adamlarının önceliği, 1853'te Rusya'nın ortaya attığı ve Avrupa'da Türk imajını ifade eden; "Hasta Adam" yakıştırmasının izlerini kesin bir şekilde silmekti(Karal, 1970; s.222). Nitekim bu doğrultuda köklü ve sistemli bir değişim- dönüşüm sürecine girilmiştir.

Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleştirilen yeni düzen çalışmaları, Türk İnkılabını olgunluğa erdiren bir mahiyete sahiptir. Bununla birlikte inkılâpçı tabiatı dolayısı ile hızlı bir şekilde uygulamaya geçilmiştir. II. Meşrutiyet döneminden itibaren tartışılan ancak bir türlü hayata geçirilememiş veya hayata geçse bile olgunlaşmamış pek çok yenilik, Cumhuriyetin ilanının ardından toplumsal hayatta kendine yaşam alanı bulmuştur.

Köklü değişimler gerçekleşirken toplumsal hayatta bir takım huzursuzlukların ve aksaklıkların olması da kaçınılmazdı. Nitekim Türk İnkılabının bu evresi oldukça sancılı

geçmiş ve devlet adamları zaman zaman sert tedbirler almak durumunda kalmışlardır. 1925'te patlak veren Şeyh Sait İsyanını bastırmak için çıkarılan Takrir-i Sükûn kanunu bu yönü ile zaruri ancak sert bir tedbir olmuştur. Gerek yapılan yeni düzen çalışmaları gerekse huzursuzluklara karşı alınan tedbirler, erken Cumhuriyet dönemiyle birlikte inşa edilmek istenen milli kimliğin de şekillenmesinde doğrudan etkili olmuştur (Aydın ve Aydın, 216; s. 58 vd.).

1929 yılında tüm dünyayı etkileyen Büyük Ekonomik Kriz, şüphesiz Türkiye'yi de ekonomik yönden etkilemiştir. Hâlihazırda yeni bir milli kimlik inşa etme gayretinde olan devlet adamları, ekonomik olumsuzluklar karşısında zor duruma düşmüşlerdir. Ekonomi alanında ortaya çıkan huzursuzluk, ideolojik alanda da varlığını sürdürmüş ve etkisini artırmıştır. Nitekim 1930 yılında Atatürk'ün emri ile Fethi Okyar tarafından Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş; SCF kurulduktan kısa bir süre sonra Türkiye'de ciddi siyasi kavgalar yaşanmış hatta bu kavgalar asayiş problemi haline de gelmiştir. Fethi Okyar'ın 1930 Belediye Seçimleri öncesinde İzmir'de gerçekleştirdiği gezi sırasında yaşanan huzursuzluklar bu konuda ibretlik bir örnek olmuştur (Senemoğlu, 216; s.61).

SCF'nin kuruluşundan sonra cereyan eden Menemen Hadisesi ise, yeni düzen çalışmalarına muhalif çevrelerin tepkilerine dair önemli ve üzücü bir örnektir. Menemen'de yedek subay öğretmen Kubilay'ın isyancılar tarafından şehit edilmesi ile bölgeye askeri birlikler gönderilmiş ve isyan bastırılmıştır. Kubilay'ın şehit edilmesine tepki olarak yurt genelinde protesto gösterileri düzenlenmiştir. Bu mitingler haklı bir tepkiyi ifade etmekle birlikte, toplumun henüz yeni düzen çalışmaları konusunda hemfikir olmadığını hatta bu konuda bir ayrışmanın söz konusu olduğunu da göstermektedir. Bu gelişmeler karşısında SCF de siyasi ömrünü tamamlamak zorunda kalmış ve parti 17 Kasım 1930 tarihinde kendini fesih etme kararı almıştır (Aydın, 205; s.9 vd.).

1930 senesinden sonra Atatürk yurt gezilerine çıkarak memleketin durumunu yerinde görme imkânı bulmuştur. Atatürk bu gezilerde halkla bütünleşirken yeni düzen çalışmalarını anlatmak ve tanıtmak düşüncesi de ön plana çıkmıştır. Atatürk, yurt gezilerinin sonucu olarak cumhuriyet yönetiminin ekonomi alanında yeni bir politika geliştirmesi ve bu çerçevede devletçi anlayışın hayata geçirilmesine karar vermiştir. Atatürk'ün gerek ekonomi alanında devletçiliği esas alan bir politika geliştirme düşüncesi ve gerekse yeni düzen çalışmalarının halk nezdinde anlaşılma arzusu, Halkevlerinin doğuşunu da beraberinde getirmiştir (Arıkan, 1999; s. 262).

1. Halkevlerinin Kuruluşu

Halkevleri 1930'lu yılların ihtiyacı olarak doğmuş bir yapıdır. Özellikle yeni düzen çalışmalarının ve bu çerçevede inşa edilen milli kimliğin halk tarafından anlaşılması ve tanınması amacına hizmet eden bir yaygın eğitim kurumu olarak faaliyet göstermiştir. Halkevleri, Türk Ocakları'nın tasfiyesi üzerine bu yapının temelleri üzerinde inşa edilmiştir. Bu yönü ile kuvvetli bir teşkilatlanma ile doğduğunu söylemek doğru olacaktır. Bununla birlikte, Türk Ocaklarının tasfiyesi hadisesi de siyasi bir takım huzursuzlukların sonucunda

gerçekleşmiştir. Bu nedenle, Halkevlerinin kuruluş sürecini anlamak için Türk Ocakları'nın genel yapısı ve tasfiye sürecinden de bahsetmek yerinde olacaktır.

Osmanlı Devleti, 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile 20. Yüzyılın başlarında ayrılıkçı ayaklanmalar ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu ayaklanmaların bir sonucu olarak Osmanlıcılık ve İslâmcılık fikirlerinin iflâs ettiğini gören ve o döneme kadar suskun kalan Osmanlı Türk aydınları, yeni bir kurtuluş reçetesi olarak Türk tarihine ve kültürüne sarılmışlardır. Bu anlayış Türkçülük fikrini ortaya çıkarmıştır. Özellikle farklı etnik yapılara mensup Osmanlı vatandaşlarının devletten kopacakları fikri güç kazanınca, Türkçülük devleti bir arada tutacağına inanılan bir ideoloji haline gelmiştir (Çiller, 215; s. 51 vd.).

Türkçülük, II. Meşrutiyet devrinde kurulan; Türk Derneği, Türk Gücü Derneği, Türk Bilgi Derneği, Türk Yurdu Cemiyeti ve Türk Ocağı gibi cemiyetlerin faaliyetleri ile etkinliğini artırmış ve felsefi dokusunu inşa etmiştir. Bu cemiyetler arasında en etkili ve uzun ömürlü olanı ise Türk Ocağı olmuştur. Türk Ocağı, İttihat ve Terakki Fırkasının siyasi alana hâkim olduğu bir dönemde 3 Temmuz 1911'de kurulmasına karşın Fırkanın güdümünde kalmamış; Fırka üzerinde etki alanı oluşturduğu gibi siyaset üstü bir konuma da ulaşmıştır (Arıkan ve Deniz, 204; s. 42). Türk Ocağı, İttihat ve Terakki Fırkasının yanı sıra, söz konusu dönemde kurulmuş olan parti ve cemiyetlerden ideolojik manada yakın gördükleri ile iş birliğine de girişmiştir. (Kodal, 214; s. 32).

Türk Ocağı'nın siyaset üstü görüntüsü, erken Cumhuriyet döneminde varlığını sürdürmesini sağlasa da önemli sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Zira Cumhuriyet Halk Partisi, güçlü ve yaygın bir teşkilat yapısına sahip olan Türk Ocağı'nın yeni düzen çalışmalarının halka tanıtılması ve anlatılması noktasında Parti'nin bir kültür kurumu olarak davranmasını istemiştir (Arıkan ve Deniz, 204; s. 46 vd.). Bu doğrultuda CHP'nin 1927 tarihli Büyük Kongresi'nde kabul edilmiş olan parti tüzüğü'nün 40. maddesi ile Türk Ocakları, CHP'ye bağlı bir kuruluş haline getirilmiştir. Bu değişikliğe paralel olarak Türk Ocakları da kendi politikalarında bir takım değişikliklere giderek 1927 yılında bir tüzük değişikliği yapmış ve bu değişiklik ile Ocak'ın faaliyet alanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin milliyetçilik anlayışına uygun olarak; *“Türk Ocaklarının bütün faaliyetleri, Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlıdır”* cümlesi ile ifade edilmiştir. Türk Ocakları için bu değişiklik, olağanüstü bir siyasi değişimi ifade etmesi bakımından da önemlidir. Zira Türk Ocaklarının temel gayesi bu değişikliğe kadar tüm Türklerin *“harsî”* birliğini sağlamaktır. (Özüçetin, 210; s. 114). Türk Ocakları, bu değişim sonucunda CHP'nin kültür şubesine dönüşmüştür. 5 Şubat 1931 tarihinde Atatürk de konu ile ilgili olarak verdiği bir demeçte Ocakla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Türk Ocakları, Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür şubesidir. Parti millete eğitimlik yapacak; ilim, iktisat, siyaset ve güzel sanatlar gibi bütün kültür sahalarında vatandaşları yetiştirmek için öncülük edecektir. Ocaklılar, Cumhuriyet Halk Partisi'nin programını vatandaşa açıklamakla gerçek görevlerini yapmış, ideallerine en büyük hizmeti yerine getirmiş olurlar... Bu yol üzerine yapılması gereken milleti uyumlu olarak beraber yürütmekten ibarettir.” (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 206; s.780).

Atatürk, Türk Ocakları'nın CHP'nin bir kültür Şubesi olarak faaliyet gösterebileceğine inanmış olsa da Ocağın kendi ideolojisine sahip teşkilat yapısı bu yönde bir faaliyetin sağlıklı yürütülmesine mani olmuştur. Çok geçmeden de SCF'nin kuruluşu ile ortaya çıkan karışıklıklar ve yeni düzen çalışmalarına karşı çıkan muhafazakâr zümreler üzerinde etkili olamayan Ocağın kendisinden bekleneni yerine getiremeyeceği düşüncesinin pekişmesi; Türk Ocaklarının konumunu ve gelecekteki durumunu tartışmaların odağına taşımıştır. Şüphesiz bu durum Atatürk'ün ve CHP'nin Türk Ocaklarına bakışını da değiştirmiştir. Nitekim Atatürk'ün Denizli gezisinde Türk Ocağı üyelerine karşı tutumu bu yapının artık gözden düştüğünü göstermiştir. Zira ziyaret esnasında bir Türk Ocağı üyesinin vasıtasızlıktan şikâyet ederek köylere gidemediklerini söylemesi ve halkla temas edemediklerinden şikâyet etmesi üzerine Atatürk de şeyhlerin, dervişlerin vasıta masraflarını düşünmeden köylere kadar gidip halk ile temas edebildiklerini ifade ederek bu tür bahanelere sığınanlara tepki göstermişti. Atatürk, Türk Ocaklarının asli görevinin CHP'nin programını halka anlatmak olduğunu da söyleyerek Ocak üyelerini ikaz etmişti. Atatürk'ün yeni düzen çalışmalarının halka götürülmesi, tanıtılması ve kabul görmesi için özverili bir çalışma yapmayan Türk Ocaklılara kırgınlığını dile getirdiği bu konuşma Türk Ocağına karşı sempati kanallarının kapatıldığını ortaya koymasından da önemlidir (Aydın, 220; s. 358 vd.).

Atatürk'ün Türk Ocakları üyelerine yönelik bu tutumu, CHP'nin programını halka izah konusunda yeni bir teşkilatlanmaya gideceğinin de habercisi olmuştur. Nitekim 1931 yılında Halkevlerinin kurulacağına dair haberler basın kaynaklarında yer almaya başlamış, 25 Mart 1931 tarihinde ise basın kaynaklarında Atatürk'ün şu demecine yer verilmiştir:

“Kuruluş tarihinden beri bilimsel alanda halkçılık ve milliyetçilik fikirlerini yaymak için bağlılıkla, inançla çalışan ve bu yolda memnurluk verici görevlerini yapmış olan Türk Ocakları'nın, aynı kuralları siyasal ve uygulama alanında gerçekleştirilen partimle tam anlamıyla tek vücut olarak çalışmalarını uygun gördüm. Bu kararım ise, milli kurtuluş konusunda güvenin göstergesidir. Aynı cinsten olan güçler ortak amaç yolunda birleşmelidir.”(Hakimiyet-i Milliye, 25 Mart 1931; Vakit, 25 Mart 1931; Milliyet, 25 Mart 1931; Cumhuriyet, 25 Mart 1931).

Atatürk'ün beyanatında yer alan “tek vücut” olmak ve “ortak amaç yolunda birleşmek” ifadeleri, Türk Ocakları'nın kapatılacağına dair bir haber olarak yorumlanmıştır. Çok geçmeden de 10 Nisan 1931 tarihinde Türk Ocakları'nın CHP'ye devredilmesine karar verilmiştir (Arıkan ve Deniz, 204; s. 49 vd.).

Türk Ocakları'nın tasfiye edilmesi ile birlikte tamamen CHP'ye bağlı bir kültür kurumunun kurulması için de çalışmalara başlanmıştır. 1931 senesi içinde basında yer alan haberlerde bu yapının Halkevleri ismini alacağı ifade edilmiştir. Halkevleri tanımlamasının o dönem için yeni bir kavram olmadığını da belirtmek gereklidir. Zira 10 Ekim 1925 tarihinde İstanbul Türk Ocağı tarafından gerçekleştirilen kongrede, idare heyetine sunulmuş olan bir raporda Türk Ocaklarının bir kulüpten ziyade Halkevleri olarak faaliyet göstermesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu cümlede vurgulanan Halkevleri tanımından hareketle, Türk Ocaklarının sosyolojik ve kültürel boyutu öne çıkan bir kuruma dönüştürülmek istendiği görülmektedir.

Nitekim yeni kurulacak yapının nasıl teşkilatlanacağı konusunda CHP yönetimine yol gösteren isimlerden biri olan Vildan Aşır Savaşır da bu konuda “Halkın evi”, “Halkevleri” gibi isim önerilerinde bulunmuştur.

Savaşır, yeni yapının kurulması için çalışmaların başladığı günlerde bir konferansa katılmış ve burada Çekoslovakya'daki Sokol isimli kuruluşları anlatmıştır. CHP'nin Sokol benzeri bir yapı kurabileceğini ifade eden Savaşır, bu yapının “Halkevleri” veya “Halkinevleri” şeklindeki adlandırmasını da bu toplantıda yapmıştır. Savaşır konuşmasının ardından da Atatürk tarafından aranarak tebrik edilmiştir. Atatürk, Halkevlerini kurma görevini ise daha sonra Milli Eğitim Bakanı olarak atayacağı Dr. Reşit Galip'e vermiştir (Arıkan, 1999; s.263 vd).

Halkevlerinin kuruluşu için yapılan çalışmalar tamamlandıktan sonra 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde ilk Halkevleri faaliyete geçmiştir. Bu iller; Afyon, Ankara, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul (Eminönü), İzmir, Konya, Malatya ve Samsun'dur. 24 Haziran 1932 tarihinde ise; Antalya, Bilecik, Edirne, Gaziantep, Giresun, Silifke, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat ve Zonguldak'ta yeni Halkevleri açılmıştır. Bu tarihten sonra da ülke genelinde Halkevlerinin açılmasına devam edilmiştir. İl merkezlerinde ve ilçelerde Halkevleri, kasaba ve köy gibi mülki birimlerde ise Halkodaları kurulmuş ve kısa süre içinde Halkevlerinin örgütlenmesi tamamlanmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942; s.3).

2. Edirne Halkevi'nin Kuruluşu

Edirne Halkevi 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır. Edirne Halkevi için yeni bir inşaata girilmemiş, Halkevi ile Cumhuriyet Halk Partisi aynı binayı kullanmışlardır. Söz konusu bina ise ilk olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından kullanılmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden sonra Teceddüd Fırkası'nın kullandığı binanın mülkiyeti 1936'da hazineye intikal etmiştir (BCA, 490,1,0,0/ 1640, 698, 1, Belge:2).

Edirne Halkevinin açılışına dair dönemin basın kaynaklarında da çeşitli haberler yer almaktadır. Haberlerde; Edirne Halkevi'nin 17 Haziranda açılacağı ve bunun için Edirne'deki Parti binasında 10 Haziran'da vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği bir hazırlık toplantısı yapıldığı bildirilmiştir (Milliyet, 11 Haziran 1932,s.5; Cumhuriyet, 11 Haziran 1932,s.4).

Edirne Halkevi'nin açılış törenine halk yoğun bir ilgi göstermiştir. Program, İstiklâl Marşı'nın okunması ile başlamış; ardından halkevi Başkanı bir konuşma yapmıştır. Halkevi başkanının konuşmasından sonra Edirne Kız Muallim Mektebi müdürü Rifat Necdet Bey bir konuşma yapmış, son olarak da Nihat Sami Bey tarafından bir şiir okunmuştur. Akşam programında ise; “Gazi Hazretlerinin Edirne Seyahati” ve “Ankara Postası” isimli filmlerin gösterimi yapılmıştır (Son Posta, 28 Haziran 1932, s.3).

Edirne Halkevi bünyesinde yedi halkevi ve yirmi dört halkodası faaliyet göstermiştir. Bunlar; Havsa, Lalapaşa, İpsala, Keşan, Meriç, Uzunköprü, Kırçasalılı Halkevleri ile Sırpsındığı, Süloğlu, Dayakadın, Hasköy, Oğulpaşa, Tatarlar, İbriktepe, Enez, Mecidiye, Yerlisu, Beğendik, Paşayığit, Yenimuhacir, Küplü, Subaşı, Maksutlu, Ömerbey, Aslıhan,

Balaban, Bayramlı, Harmanlı, Kurtbey, Mandıra ve Yeniköy halkodalarıdır (Durak, 206; s.55).

Edirne Halkevi'nin başkanlığını yapmış isimler sırası ile şunlardır; İbrahim Akıncıoğlu, Fatma Sevinç, S. Kutlu, Doktor İsmail Hakkı Kutkam (Durak, 206; s.57) , Avukat Fevzi Sengelli (Tasviri Efkar, 10 Temmuz 1940) , Doktor Sezai Konukgil, Cemal Gökçe'dir (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 7).

2.1. Edirne Halkevi'nin Genel Durumu

Edirne Halkevi'nin 1933 yılında faaliyet gösteren Şubelerinde görev yapan üye sayısı ve bu üyelerin cinsiyet dağılımları şu şekildedir:

Şube Adı	Kadın	Erkek	Toplam
Dil ve Edebiyat Şubesi	8	13	21
Temsil Şubesi	-	11	11
Güzel Sanatlar Şubesi	3	66	69
Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	4	40	44
Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	10	83	93
İçtimai Yardım Şubesi	15	185	200
Spor Şubesi	4	39	43
Köycüler Şubesi	-	135	135
Müze ve Sergi Şubesi	3	26	29
TOPLAM	47	598	645

Edirne Halkevinde görev alan üyeler, değişik meslek gruplarına mensuptur. Üyelerin büyük bir bölümü öğretmendir. Dil ve Edebiyat Şubesinde 13, Temsil Şubesinde 5, İçtimai Yardım Şubesinde 38, Kütüphane ve Neşriyat Şubesinde 28, Köycüler Şubesi'nde 50, Müze ve Sergi Şubesinde 9, Güzel Sanatlar Şubesinde 5, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinde 27 ve Spor Şubesi'nde 15 olmak üzere toplam 190 öğretmen aktif olarak görev yapmıştır.

Edirne Halkevi, 1933 yılı içinde 134 toplantının yanı sıra 30 konferans, 7 temsil gösterisi ve 12 konser düzenlemiştir. Toplantılara 5000 kişi, diğer etkinliklere ise 25000 kişi katılmıştır. Aynı yıl halkevi kütüphanesinde 1347 adet kitap kayıtlıdır. Toplam okunan kitap sayısı ise 4500'tür (Durak, 206; s.55; Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1934; s.82 vd.).

Edirne Halkevi, 1937 yılına kadar kuruluş ve işleyiş konusunda gerekli deneyime ve yeteri sayıda üyeye ulaşarak faaliyet alanlarını da yaygınlaştırmıştır. Nitekim 7 Nisan 1937 tarihli Son Posta Gazetesi, Edirne Halkevi yönetim kurulunun son zamanlarda sık sık toplantı yaptığını ve Halkevi çalışmalarına hız vererek Edirne ve çevresinde geniş ölçüde faaliyet programı hazırladığını bildirmiştir. Yapılan bu toplantılardan umulan ve beklenen faydaların da yavaş yavaş kendini göstermeğe başladığına vurgu yapılmıştır. Bu amaçla bir taraftan Halkevinin üye sayısı çoğalırken, diğer taraftan da şubelerin hazırladıkları altı aylık faaliyet programları üzerinde müzakerelere girildiği ve her şubenin yapacağı işlerin birer birer tespit edilerek faaliyetlerin esaslı bir programla uygulanacağı bilgilerine yer verilmiştir.

Yine aynı gazetenin haberine göre Halkevinin uygulamaya geçireceği etkinlikler ise şunlardı: Halk ve aydınların Halkevi faaliyetlerine daha çok ilgi göstermelerinin sağlanması, Köycülük Şubesinin faaliyetlerinin artırılması ve bu yolla köylere gezilerin tertip edilmesi, okuma odasından herkesin istifade etmesinin sağlanması, dersleri devam eden musiki topluluğuna konserler hazırlanması, İngilizce ve Fransızca derslerine (tekrar) başlanması.(Son Posta, 7 Nisan 1937).

2.2. Edirne Halkevi Şubelerinin Faaliyetleri

2.2.1-Dil ve Edebiyat Şubesi

Dil ve Edebiyat Şubeleri, halkın yeni düzen çalışmalarını tanımasına yardım etmek maksadıyla konferanslar ve milli kimliğin pekişmesi arzusu ile çeşitli törenler düzenlemek ile görevliydi. Başlangıçta bu gibi faaliyetlerde sadece halkevi yöneticileri yer almış olsalar da süreç içinde konferanslar ve konuşmacıların sayıları artmıştır. Böylece vatandaşların da bu etkinliklere katılmaları bir alışkanlık haline almıştır. Halkevlerinin Dil ve Edebiyat Şubeleri aynı zamanda Türk Dil Kurumu'nun doğal üyesi olarak da çalışmışlardır. Bu kapsamda yapılan çalışmaların başlıca amacı ise öz Türkçenin yayılması, halk tarafından sevilmesi ve benimsenmesini sağlamaktır. Nitekim bu çalışmaların bir sonucu olarak tarama ve derleme sözlüğünün oluşturulmasına katkı sağlamışlardır (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s.5).

Dil ve edebiyat Şubesi, Edirne Halkevi bünyesinde çeşitli toplantı ve konferanslar düzenlemiştir. Bu konuda ki ilk örneklerden biri 1933 yılına ait Tasarruf Haftası kutlamaları münasebetiyle Halkevi'nde gerçekleştirilen etkinliktir. Hafta boyunca Halkevi binasında her akşam sinema gösterimleri ve konferanslar düzenlenmiştir. Tasarruf Haftası kutlamaları münasebetiyle Edirne Belediye Başkanı Ekrem Bey, Lise Türkçe öğretmeni Fahri Bey, Erkek Muallim Mektebi Müdürü Reşat Bey, Tarih Öğretmeni Kemal Bey, Gazeteci Mehmet Behçet Bey, Gazeteci Mustafa Şerif Bey konferanslara konuşmacı olarak katılan isimler arasında yer almışlardır.

1933 yılının Tasarruf Haftası kutlamaları çerçevesinde Edirne Halkevi tarafından bir de Yerli Malları Sergisi düzenlenmiştir. Sergi, Edirne Borsası'nın binasında ziyarete açılmış olup, Müze ve Sergi Şubesi ile işbirliği içinde düzenlenmiştir. Yerli Malları Sergisinin en önemli paydaşlarından biri de Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Edirne Şubesinin üyeleridir (6 OK, 19 Aralık 1933).

7 Şubat 1934 tarihinde milletvekilleri Faik ve Şeref beylerin katılımı ile Halkevinde bir toplantı düzenlenmiştir. Ayrıca piyanist Şefik Bey ile kemani Hüseyin ve Darüttalim Musiki Heyetinden Zeki Bey tarafından yaklaşık bin kişilik bir kalabalığa konser verilmiştir (Milliyet, 8 Şubat 1934).

1935'te Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi üyeleri arasında çalışma alanları düzenlenmiş, iş bölümü sonrasında Edirne ve civarının kültür tarihçesini yazmaları için on beş kişilik bir tetkik komisyonu kurulmuştur. Bu kurul tarafından Edirne ile ilgili dil, tarih, halkbilim, hukuk, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, eğitim ve çocuk gibi disiplinler ve konu başlıklarına göre araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda Halkevinde iki konferans verilmiş olup konferansları 2700 kişi dinlemiştir (1935 Senesi Faaliyet Raporları, 1936; s.45).

Şubenin aslî görevlerinden biri de yeni Türk devletinin ideolojisini, Cumhuriyet değerlerini ve yeni düzen çalışmalarını yani Türk İnkılâbını halka tanıtmak ve benimsetmektir. Bu kapsamda çok sayıda etkinlik düzenlenmiş ve halkın bu etkinliklere katılımı sağlanmıştır. Bu etkinliklerden biri de 15 ve 16 Şubat 1936 tarihlerinde, CHP İstanbul il başkanı Hilmi Uran tarafından Edirne Halkevi'nde Atatürk İnkılâbı ile ilgili verilen konferanslardır. Edirne halkı "Erkinlik ve Devrim Konferansları" olarak adlandırılan bu konferanslara yoğun ilgi göstermiştir (6 Ok, Şubat 1936).

Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi ile iş birliği içinde 1 Haziran 1939 tarihinde bir etkinlik düzenlemiştir; Edirne Halkevi Orkestrası tarafından bir konser verilmiştir. Konser ile birlikte Behçet Kemal Çağlar da halkevlerinin hedef ve amaçları ile Trakya civarında gördüğü kalkınma hareketlerine yer verdiği bir konferans gerçekleştirmiştir. Behçet Kemal Çağlar ayrıca dinleyicilerine kendi şiirlerinden de okumuştur. Etkinlikte General Kazım Dirik de Edirnelilere hitaben bir konuşma yapmıştır. Kazım Dirik konuşmasında Halkevlerinin halk ve gençliğin yetişmesinde nasıl önemli bir rol oynadığını anlatmış ve Halkevlerinin bu maksatla kendi muhitlerinde muhabbeti tesis etmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Ulus, 2 Haziran 193).

Türk Ordusu, II. Dünya Savaşının arifesinde, 1939 yılının Ağustos ayında Trakya sınırında bir tatbikat gerçekleştirmiştir. Türk komuta kademesi, gerçekleştirilen tatbikatın değerlendirme toplantısını ise Edirne Halkevi'nde yapmıştır. Toplantıya, komuta kademesindeki generaller ile birlikte, milletvekili olan emekli generallerde katılmışlardır. Toplantıda tatbikatı yöneten Fahrettin Altay ve dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak birer konuşma yapmışlar ve Türk ordusunun savaş kabiliyetlerini övmüşlerdir (Ulus, 25 Ağustos 1939; Akşam, 25 Ağustos 1939). Yine 1939 yılı içinde Edirne Halkevinde, özel günlerde 25 konferans tertiplemiş, bu konferansları ise 12.000 kişi dinlemiştir. Edirne Halkevi'nde gerçekleştirilen milli bayram kutlamalarına ise 7500 kişi katılmıştır. Edirne Halkevi'nde aynı yıl gerçekleştirilen sinema gösterimlerine 3000 kişi katılmıştır (Edirne, 1 Ocak 1940). Edirne Halkevi faaliyetlerine farklı şehirlerden gelen misafirler de katkı sağlamışlardır. Sadece 1941 yılı içinde Edirne Halkevinde konferans vermek üzere gelen misafirler örnek verilecek olursa İstanbul gibi önemli bir kültür başkentine yakınlığı dolayısıyla Edirne Halkevi'nin ne kadar şanslı bir Halkevi olduğunu da söylemek

mümkündür. Yıl boyunca etkinliklere katılan isimler ise İzmir milletvekili Mahmut Esat Bozkurt, Ord. Prof. Cemil Bilsel, Maraş milletvekili Hasan Reşit Tankut, İstanbul Üniversitesi'nden Doç. Dr. İsmet Çetingil, Prof. Dr. Muhittin Erel, Denizli milletvekili Necip Ali Küçüka'dır (490-1-0-0/ 109-894-1. Belge no: 3-30).

Edirne Halkevi'nde zaman zaman farklı şehirlerden gelen ziyaretçiler şerefine de davetler düzenlenmiştir. Bu davetler için önemli bir örnek ise, 25 Nisan 1940'da Edirne Halkevi salonunda İstanbul Üniversitesi öğrencileri için danslı bir çay partisi düzenlenmesidir. Etkinlikte Edirne Valisi Ferit Nomer ve edebiyat öğretmeni Ziya Bey birer konuşma yapmışlardır. Düzenlenen çay partisi saat 19.00'a kadar devam etmiştir. (Son Posta, 26 Nisan 1940).

Edirne Halkevi 1943 yılında da önemli çalışmalara imza atmıştır. 1943 yılında Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından bir temel bilgi kursu açılmış, çok sayıda da konferans verilmiştir(Tanın, 22 Kasım 1943).

2.2.1.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinde Neşredilen Halkevi Dergileri

Edirne Halkevi'nin ilk yayın organı, 1933 yılında yayın hayatına başlayan 6 Ok Dergisi'dir. 6 OK Dergisi'nin 25 Kasım 1933 tarihli ilk sayısında, derginin yayınlanmasındaki maksat ve hedefler şu cümleler ile izah edilmiştir; *“Milli tarihimizin kaydetmediği emsalsiz bir inkılap içindeyiz. Bu inkılap bir zümre veya bir sınıf tarafından değil, bütün halk tarafından yürütülmektedir. Bu hareket, milli hâkimiyet esasına dayanan bütün bu memleket işi olduğuna göre halk tabakası, münevverler tabakası diye düne kadar ayrı ayrı şeylerden sayılan iki zümreye bu inkılabın her türlü şiarını içirmek ve benimsetmek zarureti mevcuttur. Bunu hakkıyla yapabilmek ve halkımıza kısa bir zamanda cihan milletleri arasındaki yerini aldirabilmek için tavsif caizse asansör vazifesi görecektir, halk tabakasına karışacak onlarla baş başa ve gönül gönüle verip kaynaştıktan sonra müşterek düşünceler, müşterek görüşler ve müşterek inanışlarla kendisini yükseltmeye çalışacak bir mecmua çıkarmağa karar verdik.”* (6 OK, 25 Kasım 1933). Derginin ilk sayılarındaki sloganı ise *“Onbeş günde bir çıkan ülkü demeti”*dir.

Derginin 9. sayısında yayın programı ile ilgili olarak altı madde sıralanmıştır. Bu maddeler şunlardır;

“1- Esas, mahalliliktir.

2- Bu vaziyette muhitin içtimai yaşayışının bütün safhalarının bu çerçevede dâhilinde halka anlatılması gayedir.

3- Yazılarda güzellik, halk diliyle yazılmış olmalarıyla tavsif ve telakki edilir.

4- Bütün yazıların yukarıdaki hedeflere mutabakatı, yani nazariye yapılmayarak halka iadeli olacak tarzda yazılmasını temin etmeğe çalışmak esastır.

5- Mecmuada -gençler diyor ki- başlığını taşıyan bir veya iki sahife yetişmek istidadını gösteren genç zekalara tahsis edilir.

6- *Şiir ve edebiyatta mahalli duyuların güzelliğini terennüm etmek esastır.*" (6 OK, 31 Mart 1934).

6 Ok Dergisi'nde Halkevi faaliyetleri ile ilgili çok kısıtlı bilgi bulunmaktadır. Dergide genel olarak kültür, sanat, sağlık, köycülük ve tarım ile ilgili konular işlenmiş ve yerel haberlere yer verilmiştir. 6 Ok Dergisinin basımı durduktan sonra 1940 yılında "Edirne", bu derginin ardından da 1942 yılında "Üçsu" Dergisinin basım ve yayımı da Edirne Halkevi'nce gerçekleştirilmiştir.

2.2.2-Temsil (Gösterit) Şubesi

Halkevlerinin Temsil Şubeleri ile ülke genelinde temsil, tiyatro, orta oyunu, kukla ve Karagöz gibi etkinliklerin yayılması hedeflenmiştir. Temsil Şubelerinin gerçekleştirdikleri etkinliklerde gözetilen en önemli kazanımlar, halkın Türk İnkılâbını özümsemesini ve Cumhuriyet değerlerini benimsemesini sağlamaktır. Bu amaçla CHP Genel Sekreterliğince hazırlanan ve repertuarda yer alan piyesler Halkevine gönderilmiş ve halkevlerince sahnelenmeleri sağlanmıştır. Ayrıca Temsil Şubelerinin etkinlikleri sayesinde daha önce piyes, tiyatro izlememiş insanlar, bu sanatsal etkinliği tanımış; hatta gösterilerde yer almaya başlamışlardır. Ayrıca bu Şubeler sayesinde Anadolu'nun dört bir yanında sinema gösterimleri de yapılmıştır. Temsil Şubelerinin, fiziki yetersizlikler ve kadın oyuncular bulamaması gibi nedenlerle faaliyetlerini zor şartlar ve kısıtlı imkânlarda gerçekleştirdiği bilinmektedir (Aydın, 2020; s. 361).

Edirne Halkevi Temsil Şubesi de Halkevi talimatnameleri doğrultusunda çeşitli etkinliklere imza atmıştır. Dönemin ünlü sanatkârları da Edirne Halkevi'nde temsillerde görev almışlardır. Tiyatrocu Raşit Rıza Samonko ve ekibi 1932 yılında gerçekleştirdikleri memleket turnesi kapsamında Edirne'ye gelmişler ve Halkevi'nde birkaç gün boyunca piyeslerini sahnelemişlerdir. Raşit Rıza Bey'in temsilleri, Edirne halkı tarafından ilgi ile izlenmiştir (Vakit, 1 Kasım 1932). Bununla birlikte gerek yerel basında ve gerekse resmî belgelerde Edirne Halkevi Temsil Şubesinin, Dil ve Edebiyat Şubesinin gerçekleştirdiği etkinlikler sırasında gösterilen sinema filmleri dışında müstakil bir etkinliğine dair kapsamlı bir bilgiye de ulaşılamamıştır.

1940 yılında Edirne'deki okullarında katılımı ile Halkevinde beş temsil verilmiş ve 7000 kişi bu temsilleri izlemiştir (Edirne, 1 Ocak 1940). Bunlardan biri 8 Haziran 1940 tarihinde Temsil Şubesi tarafından Halkevi binasında sergilenen "*Has Bahçe*" isimli tiyatro oyunudur. (Akşam, 9 Haziran 1940).

1942 yılının Ocak ayında ise Temsil Şubesi tarafından "*Hissiz kadın*" isimli bir piyes sahnelenmiş olup temsil kalabalık bir grup tarafından izlenmiştir (Son Posa, 4 Ocak 1942). 1943 yılında Temsil Şubesi tarafından halka öğretici filmler sunulmuş ve Milli bayram günlerinde temsiller verilmiştir (Tanin, 22 Kasım 1943).

1946 yılında ise Temsil Şubesince düzenli olarak her Pazar günü Edirne'nin merkez köylerine giderek temsiller verilmiştir. 30 Ağustos 1946 tarihinde Ulus Gazetesinde "Edirne Halkevinin Köycülük Faaliyetleri" başlığıyla yayınlanan bir habere göre Temsil (Gösterit)

Şubesinde 25 Ağustos 1946 tarihinde Süloğlu Köyü'nde, "Sıtma" ve "Kanun Adamı" isimli piyesler sergilenmiştir (Ulus, 30 Ağustos 1946).

2.2.3- Güzel Sanatlar Şubesi

Toplumların yükselmesinde ve terbiyesinde güzel sanatların öncelikli olduğu düşüncesi doğrultusunda açılmış olan Güzel Sanatlar Şubesi tarafından memleket genelinde resim sergileri açılmış, resim atölyeleri kurulmuş, ödüllü sergiler düzenlenmiş ve ressamlar turnelere çıkarılmıştır. Ayrıca her halkevinde yılda bir kez fotoğraf sergisi açılması teşvik edilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi, musiki alanında da faaliyet göstermiştir. Geleneksel halk sazlarının yanı sıra Batı dünyasına ait enstrümanlar da bu Şubenin çalışması ile yurt genelinde yaygın kullanım imkânı bulmuştur. Halkevlerinin düzenlediği kutlamalarda, toplantılarda ve açılışlarda Güzel Sanatlar Şubesi tarafından oluşturulan Halkevi bandosu ve orkestraları sanatlarını icra etmişlerdir. Bu Şubenin çalışmaları ile Halkevi etkinlikleri sadece şehir merkezinde gerçekleştirilmemiş, köylere kadar yeni etkinlikler götürülmüş, köylerde oynanan halk oyunlarının da farklı şehirlerde tanıtılması ve icra edilmesi sağlanmıştır (CHP Halkevleri Halkodaları, 1942; s. 5 vd.).

Bu kapsamda Edirne Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, başta Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi ve Temsil (Gösterit) Şubesi olmak üzere diğer şubelerin de etkinliklerinde boy göstermiş; ya diğer şubelerin etkinliklerinden sonra ya da müstakil olarak kendi etkinliklerinde konserler vererek halkın Halkevi etkinliklerine büyük bir coşkuyla katılmasına katkı sağlamıştır. Nitekim Güzel Sanatlar Şubesi tarafından 1939 yılı içinde 25 konser gerçekleştirilmiş ve konserlere toplam 12500 dinleyici iştirak etmiştir (Ulus, 2 Haziran 1939; Edirne, 1 Ocak 1940).

Her yıl dönümünde olduğu gibi 17 Şubat 1942 tarihinde Edirne Halkevinde Halkevlerinin açılış yıldönümü münasebetiyle bir konser verilmiş, ayrıca bir resim sergisi açılmıştır. Sergilenen eserlerin tamamı Edirne Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi bünyesinde hazırlanmıştır. Sergi bir hafta sürmüş ve vatandaşlardan yoğun ilgi görmüştür (BCA, 975-776-3/490-1-0-0. Belge No: 9-11).

1943 yılında da Güzel Sanatlar Şubesi tarafından; resim, keman ve mandolin kursları verilmiştir. Ayrıca aynı yıl, amatör eserlerden oluşan bir resim sergisi de açılmıştır (Tanin, 22 Kasım 1943).

2.2.4-Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, kütüphanelerin kurulması, düzenlenmesi, kitapların korunması ve vatandaşlara ulaştırılması amacıyla kurulmuş olup genellikle Halkevlerinin Dil ve Edebiyat Şubeleri ile ortaklaşa faaliyet göstermişlerdir. Her halkevi kendi muhitinde kütüphane olsa bile Kütüphane ve Neşriyat Şubesi vasıtasıyla kendi kütüphanelerini açmaya mecbur tutulmuşlardır. Bu hedef doğrultusunda halkevleri, seyyar kütüphaneler ve uzak köylerde ya da cezaevlerinde okuma odaları kurmuştur (Aydın, 2020; s.361 vd.; CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s.14).

Edirne Halkevi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin ilk önemli atılımı, 1933 yılının Aralık ayında Halkevi bünyesinde bir okuma odası kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Okuma odasında Türkiye genelinde yayın yapan gazete ve dergiler ile birlikte o dönemde yeni yayınlanmış kitaplar da vatandaşların istifadesine sunulmuştur. Açıldığı dönemde okuma odasında 200 cilt kitap bulunmaktadır. Ayrıca okuma odasına gelenlere çay ve kahve ikramları da yapılmıştır. Edirne Halkevi dergisi olan 6 Ok'ta okuma odasını tanıtmak amacıyla bir yazı yayımlanmış ve vatandaşların okuma odasına ilgi göstermediklerinden şikâyet edilmişti. Yazıda; “ *Okumak işi bir ihtiyaç işidir. Bugün okumak ihtiyacı az kişi tarafından duyuluyorsa bunun yükü dünkü mektebin okuma zevki verememesinden ileri gelir. Cumhuriyet rejimi, şuurlu adımlarla yarını hazırlamayı emrediyor. Onda hadiseler ancak liderlerin istediği gibi olmaya mecburdur. Okuma odasını açan değerli eller; onun içini de genç, ihtiyar, köylü ve şehrli insanlarla doldurmanın sırrını bulacaktır. Yalnız bu iş için gecikilmemelidir*” şeklinde yapılan tespitler Halkevinin okuma odasına yüklediği anlam ve önemi ortaya koymaktadır (6 OK, 19 Aralık 1933).

22 Mayıs 1940 tarihinde ise Kütüphane ve Neşriyat Şubesi tarafından bir neşriyat sergisi açılmıştır. Üç gün devam eden sergide 1940 yılı içinde basılan kitap ve gazeteler sergilenmiştir (Son Posta, 22 Mayıs 1940).

2.2.5- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin temel amacı, vatandaşa yeni düzen çalışmaları etrafında eğitim vermek ve yeni bilgiler öğretmektir. 1 Kasım 1928'de Yeni Türk Alfabesinin kabulü ile başlayan okuma yazma seferberliğinde Millet Mekteplerinden sonra Halkevlerinin de bu Şubesi marifetiyle vatandaşın okuma yazma eğitimine katkı sağladığı bilinmektedir. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından; fizik, kimya, elektrik gibi uygulamalı eğitimlerin yanı sıra meslek ve sanat kursları ile yabancı dil kursları verilmiştir. Derslerinde başarısız olan öğrenciler için de yine bu şube tarafından çeşitli kurslar açıldığı bilinmektedir (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s. 9). Edirne Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi de bu tanıma uygun olarak faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Resmi yayınlar ile basın yayın organlarına yansıyan bu etkinlikleri, gerçekleştirildikleri yıllara göre sıralayarak incelememiz mümkündür.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 1935 yılında 60 mevcutlu biçki dikiş kursu, daktilo kursu, 70'er mevcutlu Fransızca ve Almanca kursu açarak hizmet vermiştir. Ayrıca hapisanede de bir Türkçe okuma ve yazma kursu açılmış ve bu kursa 60 mahkûm devam etmiştir (1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, 1936; s.46).

Edirne Halkevi'nde 1939 yılında; dikiş-nakış ve örgü kursu ile suni çiçek kursu açılmıştır. Biçki-nakış ve örgü kursuna 35, suni çiçek kursuna ise 150 kursiyer katılmıştır. Ayrıca 94 öğrencinin katılımı ile ortaokullara yönelik bir Almanca kursu da açılmıştır (Edirne, 1 Ocak 1940).

1940 yılında Edirne Halkevi bünyesinde bir dokumacılık kursu açılmış; İktisat Vekâleti de kursta kullanılmak üzere temin ettiği tezgâhları Edirne Halkevi'ne göndermiştir. Kurs Haziran ayında faaliyete geçmiştir (Son Posta, 25 Haziran 1940).

Halkevi bünyesinde gerçekleştirilen biçki, dikiş, nakış ve çiçekçilik kurslarına kayıtlı 77 kız öğrencinin hazırladığı eserler, 1940 yılı Eylül ayında açılan bir sergide teşhir edilmiştir. Sergi açılışına; Umumi Müfettişlik baş müşaviri Sabri Öney ve Vali Ferit Nomer katılmışlardır. Kurs öğrencilerinden Necmiye Germelli misafirlere hitaben bir konuşma yapmış, kurs öğretmeni Hamdi Akman ise ziyaretçilere sergi hakkında bilgiler vermiştir. Sergide; 48 dikiş ve 29 nakış kursu öğrencisinin beş öğretmenin nezareti altında gerçekleştirdikleri altı aylık bir çalışmanın sonucu ortaya çıkan ürünler sergilenmiştir. Ayrıca kurs süresince 10 öğretmen tarafından öğrencilere ev idaresi, çocuk bakımı ve sağlık konularında konferanslar da verilmiştir. (Son Posta, 14 Eylül 1940).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 1940 yılında etkili bir şekilde çalışmış ve değişik meslekî kurslar açmıştır. Açılan kurslar arasında Yabancı dil, fotoğrafçılık, motorculuk, lise ve ortaokul öğrencileri için matematik ve fen dersleri, elektrikçilik, dokumacılık, biçki-dikiş ve çıraklık kursları en çok rağbet edilen kurslar olmuştur. Edirneliler bu kurslara yoğun ilgi göstermiş, motor kurslarına dışarıdan da pek çok zanaatkâr katılmıştır. 1940 yılının ilk 3 ayında düzenlenmiş olan kurslara 1700 öğrenci iştirak etmiş olup, kurslarda 36 öğretmen görev yapmıştır (Tasviri Efkâr, 10 Temmuz 1940; Edirne, 15 Nisan 1940).

1947 yılında ise Edirne Halkevinde kadınlar için bir biçki ve dikiş kursu açılmıştır. Bunun yanı sıra Almanca kursu ile okul dışında kalan çocukların eğitim almasını sağlamak için Edirne'nin üç farklı muhitinde, dört ay süreyle devam edecek bir okuma-yazma kursu da açılmıştır (Tanin, 7 Aralık 1947).

2.2.6- İctimai Yardım Şubesi

Halkevleri kendi muhitlerinde yardıma muhtaç kimselere, hastalara, kimsesiz çocuklara, kadınlara ve ihtiyarlara İctimai Yardım Şubesinin faaliyetleri ile ulaşma imkânı bulmuştur. Böylece Halkevleri toplumsal yardım ve dayanışmanın merkezi haline gelmiş ve kendi muhitinde yardım ve şefkat duygularını güçlendirmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s.8).

Edirne Halkevi'nin İctimai Yardım Şubesi de bu çerçevede çalışmış olup, Halkevi'nin etkin çalışan Şubelerinden biri olmuştur. Konu ile ilgili resmi yayınlar ile basın yayın kaynaklarına yansıyan bilgileri yıllara göre sıralayarak incelememiz mümkündür. Buna göre;

İctimai Yardım Şubesi, Edirne Halkevi açıldıktan sonra görev tanımlamasına uygun olarak çalışmalara başlamıştır. Şube, 13 Aralık 1933 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda 300 fakir öğrencinin yüz elli gün boyunca iaşelerini temin etme kararı almıştır (Milliyet, 14 Aralık 1933). Aynı yıl İctimai Yardım Şubesi, fakir ve kimsesiz Türk kızları ile dul kadınların çalışarak ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için “Şefkat Yurdu” adında bir fanila ve dokuma evi kurmuştur. İmalathanenin üst katı yatakhane olarak ayrılmış ve burada çalışacak olanlar ile kimsesiz kızların ve çocukların barınma ihtiyacı da karşılanmıştır (Vakit, 26 Ocak 1933).

1935 yılında ise, İçtimai Yardım Şubesi tarafından ders yılı sonuna kadar yardıma muhtaç 317 çocuğun yeme-içme ihtiyaçlarının üstlenildiği duyurulmuş; ayrıca çocuklara ayakkabı ve çorap dağıtılmıştır. Açılan çorap, fanila dokuma atölyesinde ise işsiz kızların meslek edinmeleri sağlanmıştır. Ayrıca Edirne civarında beş semt polikliniği açılmış ve polikliniklerde 1814 kadın ve 990 erkek hasta tedavi edilmiştir (1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936; s.45).

1940 yılında İçtimai Yardım Şubesi ve Kültürspor tarafından Halkevi bünyesinde ortaklaşa bir balo düzenlenmiş, baloya toplam 1100 kişi katılmıştır. Aynı yıl 260 kişi ise Halkevi'nde gerçekleştirilen çay ziyafetine katılmıştır. Söz konusu etkinliklerde elde edilen gelir, fakir ve yardıma muhtaç insanlara yapılacak harcamalara tahsis edilmiştir. Ayrıca Edirne Halkevinde İçtimai Yardım Şubesi marifetiyle 5 düğün töreni düzenlenmiş, törenlere ise 1700 kişi katılmıştır. (Edirne, 1 Ocak 1940).

15 Mart 1941'de ise İçtimai Yardım Şubesi tarafından Edirne Halkevi salonunda bir balo tertip edilmiş olup baloya Edirne'deki devlet ricalinin yanı sıra şehrin önde gelen isimleri katılmışlardır. Halkın da katılım sağladığı Balo saat 16:00'a kadar devam etmiştir (Son Posta, 20 Mart 1941, s.6).1941 yılının Mayıs ayında Halkevi bünyesinde bir başka balo etkinliği daha gerçekleştirilmiş, bu etkinlik ile 268 lira 29 kuruşluk bir hâsılat elde edilmiş olup hasılatın tamamı yurtlarda kalan ve Halkevi tarafından iaşeleri temin edilen öğrenciler için harcanmıştır(BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 26).

İçtimai Yardım Şubesinin 1943 yılında da ihtiyaç sahibi vatandaşlara yardımlarını sürdürdüğü, dönemin basın kaynaklarına yansımıştır (Tanin, 22 Kasım 1943). Bununla birlikte Şubenin faaliyetleri ile ilgili olarak 1943 yılından sonra arşiv belgelerinde veya basın kaynaklarında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

2.2.7- Spor Şubesi

Cumhuriyetin ilk yıllarında beden terbiyesi, milli bir kültür davası olarak benimsenmiş ve uygulanmıştır. Nitekim bu amaç doğrultusunda Beden Terbiyesi Kanunu çıkarılmıştır. CHP, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile iş birliğini Halkevleri marifetiyle gerçekleştirmiştir. Halkevlerinin Spor Şubeleri; beden terbiyesi ile ilgili bilimsel ve teknik yöntemleri halka öğretmek, halkın spor disiplinine alışmasını sağlamak ve beden terbiyesini yaygınlaştırmak amacı ile kurulmuş ve hizmet etmiştir. Spor Şubesinin faaliyetleri ile atlı cirit, güreş, eskrim, boks, dağcılık, su sporları, kayak, bisiklet, voleybol, basketbol, gülle atma, tenis, atletizm gibi spor dalları ülke geneline yayılmıştır. Böylece Halkevleri kendi muhitlerinde spor faaliyetleri bağlamında önemli merkezler haline gelmişlerdir. Ayrıca her ilin iklim ve bölgesel özellikleri dikkate alınarak farklı bir spor dalının tanıtılması ve geliştirilmesine önem verilmiştir. Spor müsabakaları ve faaliyetleri marifetiyle vatandaşların birbirleriyle kaynaşması da sağlanmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s. 6-7). Edirne Halkevi'nin Spor Şubesi de bu görev tanımı doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmüştür.

Spor konusunda oldukça aktif olan Edirne Halkevi'nin kurduğu futbol takımı, farklı Halkevlerinin takımları ile maçlar yapmıştır. Yapılan ilk maç ise 3 Ağustos 1934 tarihinde

Edirne Halkevi ile Alpullu (Kırklareli/Babaeski) Halkevi arasında gerçekleştirilen futbol maçıdır. Maç Edirne Halkevi'nin 3-1'lik galibiyeti ile tamamlanmıştır (Son Posta, 10 Ağustos 1934).

1934 yılında da İstanbul ve Edirne Halkevlerinin teşebbüsü ile Edirne'de bir futbol müsabakası gerçekleştirilmiştir. İstanbul Halkevi'nin takımı; Vefa, İstanbulspor, Beykoz ve Süleymaniye futbol takımlarının profesyonel futbolcularından oluştuğu için "İstanbul Muhteliti" diye anılmıştır. 14 Temmuz'da gerçekleştirilen müsabakayı İstanbul Muhteliti, 7-0 kazanmıştır (Vakit, 15 Temmuz 1934).

1935 yılında önemli spor etkinliklerinin düzenlenmesinde katkısı olan Edirne Halkevi Spor Şubesi idare heyeti, 2 Mart 1935 tarihinde seçilerek göreve başlamıştı. Heyette bulunan isimler ise Trakya Genel (Umumi) Müfettişlik Emniyet Müşaviri ve Baş müşavir Vekili Osman Bey, Lise Beden Eğitimi Öğretmeni (Terbiye-i Bedeniye muallimi) Hakkı Bey, Erkek Öğretmen Okulu (Muallim Mektebi) Beden Eğitimi Öğretmeni Bahri Bey, Sporcu Şahab Bey ve Genel Müfettişlik memurlarından Rıza Bey idi (Akşam, 6 Mart 1935).

28 Nisan 1935 tarihinde Edirne şehir stadında saat 10.00 sularında; lise, sanat okulu, orta dereceli erkek ve kız muallim mekteplerinin öğrencileri tarafından bir idman şenliği düzenlenmiş; bu şenlikte aynı gün öğleden sonra Edirne Halkevi'nin Spor Şubesi tarafından bir atletizm müsabakası gerçekleştirilmiştir. Dört saat süren atletizm müsabakasını yaklaşık 6 bin kişilik bir kalabalık coşku içinde izlemiştir (Ulus, 29 Nisan 1935).

1938 yılında ise Edirne Halkevi tarafından bir futbol turnuvası düzenlenmiş; "*Halkevi Kupası*" olarak da anılan turnuvanın final müsabakası 20 Mart 1938 tarihinde şehir stadında gerçekleştirilmiştir. Edirne Lisesi ile Sanat Okulu arasında yapılan maç, Edirne Lisesi'nin 4-3'lük galibiyeti ile tamamlanmıştır. Maçın ardından yapılan törenle Halkevi Kupası Edirne Lisesi takımına takdim edilmiştir (Ulus, 21 Mart 1938).

17 Haziran 1939'da ise Başpehlivan Hüseyin Alkaya adına Edirne Halkevi tarafından bir güreş turnuvası tertip edilmiştir. Turnuvaya; Manisalı Halil Sındırgılı, Bulgar Başpehlivanı Kiro Andriyef, Gönenli Arap Hüseyin ve Babaeskili İbrahim Pehlivan iştirak etmiştir (Son Posta, 15 Haziran 1939).

27 Şubat 1940 tarihinde, Halkevlerinin kuruluşu münasebetiyle Edirne Halkevi tarafından 3000 metrelik bir sokak koşusu tertiplenmiştir. Halkevi önünden başlayan koşu, Hastane-Edirne Lisesi-İstanbul Yolu Caddesi ve Umumi Müfettişlik binası güzergâhında gerçekleştirilmiş ve sporcular tekrar Halkevi binasına dönerek koşuyu tamamlamışlardır. Koşuya 30 sporcu katılmış, Hasan Özsüz birinci, Vahit Bey ikinci, Halil Çekiç ise üçüncü olmuştur (BCA. 490-1-0-0/ 996-851-1. Belge: 37;Haber, 28 Şubat 1940; Vakit, 28 Şubat 1940).

Halkevi Spor Şubesi tarafından aynı yıl bir de voleybol takımı kurulmuş ve şehirde bulunan okullar arasında bir kupa düzenlemiştir (Tasviri Efkar, 10 Temmuz 1940).

1941 yılında da Edirne Halkevi'nin Spor Şubesi tarafından düzenli olarak spor müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Basına yansıyan haberlere göre Edirne Halkevi bünyesinde düzenlenen çeşitli spor müsabakaları Kasım ayında başlamış ve 1 Aralık 1941 tarihi itibarıyla dördüncü haftasını doldurmuştur. Dördüncü haftada ise basketbol ve bisiklet müsabakaları gerçekleştirilmiştir. Müsabaka programına göre 30 Kasım günü sabah saat 10:00'da bisiklet müsabakası şehir meydanında bulunan Atatürk heykeli önünden başlamış olup 20 kişinin katıldığı müsabakayı Nedim Bey 42 dakikalık derece ile kazanmıştır. İkinci İsmet bey, Üçüncü Şaban bey ve dördüncü ise Seyfi bey olmuştur.

Aynı gün saat 15.00'da ise şehrin kapalı spor salonunda basketbol müsabakası gerçekleştirilmiştir. Edirne Lisesi B takımı ile Halkevi arasında gerçekleştirilen müsabakayı Edirne Lisesi öğrencileri kazanmıştır. Maçın ardından Edirne Lisesi B takımı ile Mükellefler karşılaşmıştır. Bu müsabakayı da Edirne Lisesi B Takımı kazanmıştır. Final müsabakasında ise Edirne Lisesi'nin A ve B takımları karşı karşıya gelmiş, müsabakayı B takımı kazanmıştır (Son Posta, 1 Aralık 194).

1 Temmuz 1944 tarihinde ise Deniz Bayramı (Kabotaj Bayramı) münasebetiyle Tekirdağ ve Edirneli sporcular arasında muhtelif deniz sporları, voleybol ve basketbol müsabakaları yapılmıştır. Müsabakaların ardından bir şehir turu düzenlenmiştir. Tekirdağlıların misafirperverliklerine karşılık Edirne Halkevi kafesi de şehirde bir "gardenparty" düzenlemiştir (Ulus, 7 Temmuz 1944).

1946 yılında da Halkevi Temsil Şubesi, Köycülük Şubesi ve Spor Şubesinin işbirliğiyle 25 Ağustos günü Süloğlu Köyü'nde karma bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlikte Köycülük Şubesi halkevi faaliyetlerini köye taşımış, Temsil Şubesi ise "Sıtma" ve "Kanun Adamı" isimli piyesleri sahnelemiştir. Temsillerin ardından da Köy havuzunda gençler arasında bir yüzme müsabakası gerçekleştirilmiştir (Ulus, 30 Ağustos 1946).

Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin Edirne'de gerçekleştirilmiş olması da Edirne Halkevi Spor Şubesinin diğer halkevlerinde faaliyet gösteren spor şubelerine göre daha aktif olmasını sağlamıştır. Her yıl olduğu gibi geleneksel Kırkpınar Yağlı Güreşleri, 1948 yılında 21-23 Mayıs tarihleri arasında Sarayıçi'nde düzenlenmiş, etkinliklere Halkevi idare heyeti olarak katılım sağlanmıştır (Ulus, 21 Nisan 1948). Kırkpınar Güreşleri 1949 yılında ise 20-22 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Törenlerin sorunsuz bir şekilde tamamlanması için Edirne Valisi Rüknettin Nasuhioğlu başkanlığında bir komisyon kurulmuş, Kırklareli milletvekili Şevket Ödül de güreş müsabakaları için Edirne'ye gitmiştir (Yeni Sabah, 6 Mayıs 1949 s.4).

2.2.8- Köycülük Şubesi

Köycülük Şubeleri, Halkevlerinin köy ve köylüler ile irtibat kurmasını sağlamıştır. Köylere gerçekleştirilen gezilerle doktor, öğretmen, veteriner, ziraat mühendisi, dişi gibi uzman meslek mensupları köylülerle buluşturulmuştur. Böylece hem köylünün sorunlarıyla ilgilenilmiş hem de modern bilgi ve tekniklerin köylere ulaşması sağlanmıştır. Bu Şubenin faaliyetleri ile Cumhuriyet idaresinin köy ve köycülüğe verdiği önemi anlamak mümkündür.

“*Köylü milletin efendisidir*” şiarından hareketle Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınma hedefleri köylere kadar Halkevlerinin bu Şubesi marifetiyle ulaştırılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s.14 vd.). Edirne Halkevi'nin Köycülük Şubesi de kendi muhitinde aynı amaç doğrultusunda çalışmıştır. Nitekim Köycülük Şubesi, Edirne Halkevi'nin en çok etkinlik gerçekleştiren Şubelerinden biridir.

1933 yılında Edirne Halkevi tarafından bir köy kooperatifi teşkil edilmiştir. Bünyesine koyun yetiştiricilerini de dâhil eden kooperatifin amacı ise; Edirne'nin iktisadi hayatını koruyacak, kurtarıcı ve yükseltici bir varlık olmaktır (Vakit, 26 Ağustos 1933).

Edirne Halkevi Köycülük Şubesi, Cumhuriyetin ilanının 10. Yıl kutlamaları münasebetiyle bir köy gezisi düzenlemiştir. Gezi Cumhuriyet Bayramı'ndan önce 28 Ekim 1933 tarihinde başlamıştır. Halkevi mensupları ilk olarak Hasanağa Köyü'ne giderek burada köylülerle sohbet etmişlerdir. Ardından kabile Küçükdöllük Köyü'ne geçmiştir. Burada şarkı ve türküler söylenmiş, Köylüler ile Halkevi mensupları hatıra fotoğrafları çekirmişlerdir.

Tüm gün devam eden gezinin diğer durakları ise Pravadi (Sinanköy) ve Lalapaşa olmuştur. Lalapaşa'da bir gece konaklayan Halkevi kafilesi, ertesi gün burada; Taşlımüsellim, Küçükdöllük, Büyünlü köylerinden gelen misafirler ile buluşmuş ve sohbet etmiştir. Lalapaşa, Halkevi kafilesinin gelişi şerefine bayraklarla donatılmış, Nahiye de temsiller ve konferanslar düzenlenmiştir.

Kabile Lalapaşa'da 3 gün kadar kaldıktan sonra 31 Ekim Salı günü Hacıdanışment Köyü'ne doğru yola çıkmıştır. Hacıdanışment'te bir gece geçirilmiş ardından; Yaysala, Kalkansöğüt ve Küçünlü ziyaret edilmiştir. Küçünlü'de de bir gece konaklayan Halkevi kafilesi buradan Çömlekakpınar'a geçmiştir. Gezi 3 Kasım 1933 tarihinde Halkevi kafilesinin Edirne'ye dönmesi ile sona ermiştir (6 OK, 31 Kasım 1933).

Edirne Halkevi, kültür faaliyetlerinin yanı sıra muhitinin tanıtımı için de çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. İstanbul Halkevi ile birlikte Şark Demiryolları İşletmesi ile temasa geçen Halkevi yetkilileri, 1934 yılının Temmuz ayında İstanbul'dan Edirne'ye tren ile bir gezi düzenlemişlerdir (Cumhuriyet 4 Temmuz 1934).

1940 yılının Mart ayında Halkevi Köycülük Şubesinin tertiplelediği Toprak ve Fidan Bayramı münasebetiyle, halkevi heyeti Havsa ve Has köylerine bir gezi düzenlemiştir. Geziye Halkevi mensuplarının yanı sıra; Trakya Genel Müfettişi General Kazım Dirik, Vali Ferit Nomer, CHP bölge müfettişi Ragıp Akça, Belediye Başkanı Ferit Çardaklı da katılmışlardı. Havsa Köyü'ndeki merasimde, Halkevi adına öğretmen Şaban Taşkın bir konuşma yapmış ve Halkevi orkestrası da bir konser vermiştir. Orkestranın icrası tamamlandıktan sonra ise köylülerin iştiraki ile fidan dikimi gerçekleştirilmiş, milli oyunlar oynanarak merasim tamamlanmıştır (Vakit, 31 Mayıs 1940).

Aynı yıl Köycülük Şubesi tarafından Süloğlu Köyü'ne de bir gezi düzenlenmiştir. Geziye Halkevi temsilcilerinin yanı sıra; Trakya Genel Müfettişliği baş müşaviri Sabri Öney, il valisi Ferit Nomer ile Edirneli avukatlar, doktorlar, öğretmenler, ziraat mühendisleri ve gazeteciler de katılmışlardır. Heyeti Süloğlu Köyü'nde kalabalık bir halk topluluğu davul ve

zurnalarla karşılaşmıştır. Eğlence programı İstiklal Marşı ile başlamış, köylü bir gencin misafirleri selamlamasının ardından Halkevi adına Şaban Taşkın söz alarak gezinin maksat ve gayesini izah eden bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmanın ardından ise Dr. Basri İzbul köylülere çocuk bakımı ve sağlık şartları ile ilgili bir bilgilendirmede bulunmuştur.

Konuşmaların ardından köyün 8-13 yaş grubunda bulunan gürbüz erkek ve kız çocuklarını seçmek için bir müsabaka yapılmış ve kazananlara ödülleri verilmiştir. Ayrıca köyün çok çocuklu ailelerine de çeşitli ödüller verilmiştir. Eğlence, alafrağa ve alaturka müzikler eşliğinde gece saatlerine kadar devam etmiştir. (Akşam, 28 Nisan 1940).

Köycülük Şubesi, 1940 yılının Mayıs ayında da Havsa ile yine Süloğlu Köylerine geziler tertip etmiştir. Bu gezilerin yanı sıra Halkevi'nin vatandaşlarla temas etmesi amacıyla 26 Mayıs 1940 tarihinde Lalapaşa köyünde “Bahar ve Gençlik Bayramı” için bir etkinlik düzenlenmiştir. Kocaeli milletvekili ve Kırklareli bölgesi parti müfettişi Ragıp Akça da bayram kutlamalarına katılmıştır. Kutlamalara Edirne Ortaokulu ve Lisesi'nin öğrencileri ile Halkevi mensupları, iki otobüs ve iki otomobilden oluşan bir kafil ile katılmışlardır. Edirne'den gelen misafirler Lalapaşa ve civar köylerden gelen bir kalabalık tarafından karşılanmışlardır. Bu kalabalığın içinde öğrenciler ve askerler de bulunmaktadır. Halkevi'nin köycülük Şubesi tarafından düzenlenen etkinlik sırasında konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş ve müsabakalar yapılmıştır. Ayrıca Edirne'deki hastaneden köye götürülen dahiliye uzmanı buradaki hastaları muayene etmiş ve tedavileri ile ilgilenmiştir. (BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 15)

Köycülük Şubesinin tertiplelediği köy gezileri ile Edirne Halkevi kimi bayram etkinliklerini köylere taşıma imkânı bulmuştur. Bu noktada Bahar ve Gençlik Bayramı kutlamaları da önemli ve ayrıntılı bir örnektir. Konu ile ilgili olarak Edirne Halkevi tarafından hazırlanmış bir belgede şu ifadeler kullanılmıştır; “*Gençliğin kıymetini, vazife ve mes'uliyetini, delikanlılık şiarının moral meziyetlerini, içtimai mahiyetini telkin etmek, içki, kumar gibi karakter düşmanı itiyatlarla mücadele şuurunu uyandırmak, tembelliğin milli ve ahlaki bünyemizde açtığı yaraları deşerek her gencin bir iş ve meharet edinmesinin faziletini takdir ettirmektir. Bu suretle boş vakitlerini faydalı meşguliyetlerle geçirmenin imkanlarını göstermek, milli oyunlarımızın yaşaması için sevgi ve inanç yaratarak bu davayı mefkureleştirmektir. Tabiatın baharı ile insanlığın baharı demek olan delikanlılık çağı arasındaki benzerliği ele alarak mevsimi geçmeden ondan faydalanılması lazım geldiğini, çalışan her insanın eğlenmek hakkı olduğunu, bunun için de her köyün kendine mahsus an'aneleştirilmiş bir bahar eğlence günü ihdas etmesinin hayırlı neticelerini telkin ederek bu ihtiyacı hissettirmektir.*” (BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 21)

1940 tarihli Bahar ve Gençlik Bayramı programına göre, Bayram etkinlikleri Edirne Valisi Ferit Nomer, CHP il başkanı Ferit Çardaklı ve Edirne Halkevi tarafından idare edilmiştir. Etkinlikler sırasında Lalapaşa Köyü'nün tüm çocukları ve 14-25 yaş arasında bulunan delikanlıları tören sahasında hazır bulunmuşlardır.

Tören saat 9'da İstiklal Marşı ile başlamıştır. Doktor İsmail Hakkı; “Gençlik ve Sıhhat”, Öğretmen Nezahat Hanım ve Şaban Taşkın ve Kız Öğretmen Okulu'nun öğretmenleri tarafından ise bahar, köycülük ve gençlik konularında konuşmalar yapılmıştır.

Köyün 14-22 yaş arasındaki delikanlıları üzerlerinde “*mayo gibi paçaları kıvrılmış iç donu*” ile “*yalın ayak, baş açık*” vaziyette ve tek sıra halinde bir geçit töreni yapmışlardır.

Kutlamalar sırasında yapılan yarışmalar ise şunlardır;

- 1- (2-7) yaş arasında gürbüz çocuk müsabakası
- 2- (15-20) yaş arasında köyün yakışıklı delikanlısını seçmek.
- 3- (8-13) yaş arasında köyün en güzel kızını seçmek.
- 4- Nişancılık müsabakası

Öğrenciler şarkı, marş ve milli oyunları sergiledikten sonra ise “köye en çok hizmet etmiş kişi” ile “köyün en çok çocuklu annesi” ve “köyün en çok asker yetiştirmiş ailesi” seçilmiş ve bunların şerefine törenler düzenlenmiştir. Ayrıca Gençler arasında beş yüz metrelik, köyün ihtiyarları arasında ise yüz metrelik koşu yarışı, çuval, yumurta koşusu ve halat çekme müsabakası, At ve Eşek koşusu, köyün en güzel seslisinin seçilmesi, güzel hikâye ve kahramanlık menkıbesi yarışması gibi etkinlikler de düzenlenmiştir. (BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 18)

Bayram kutlamaları; Nahiye Müdürü, Muhtar, Ocak ve Halkodası başkanları ve Başöğretmenin dâhil olduğu bir heyet tarafından yönetilmiştir. Her müsabaka için ilk üçe girenlere ödülleri verilmiştir. Bununla birlikte mizahi bir amaçla, eşek müsabakasında birinci gelen kişi sonuncu olarak ilan edilmiştir. (BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 24-26).

28 Mayıs 1940'ta ise Edirne Halkevi o yılki büyük köy gezilerinden üçüncüsünü gerçekleştirmiştir. Trakya Parti Müfettişi Ragıp Akça ile CHP, Belediye ve Halkevi başkanlarının yanı sıra halkevinin idare Şubeleri ve kız muallim mektebi öğrencileri geziye katılmışlardır. Çok çocuklu ve en çok asker yetiştirmiş ailelere mükâfat olarak İsmet İnönü'nün çerçevesi fotoğrafı, Türk bayrağı ve pulluk hediye edilmiştir (Cumhuriyet 29 Mayıs 1940)

1941 yılında yapılan köy gezileri ile ilgili basına yansıyan bir habere göre ise, Edirne Halkevi mensupları, Nisan ayında Hasköy, Arpaç ve Süloğlu köylerine bir gezi düzenlemişlerdir. Saat 9.00'da Edirne'den ayrılan kabile önce Hasköy'e ardından da Arpaç ve Süloğlu'na geçmiştir. Halkevi mensuplarını Hasköy'de teftiş için bulunan General Kazım Dirik karşılamış ve kabileye Orduevinde öğle yemeği ikram etmiştir (Cumhuriyet, 9 Nisan 1941).

Köycülük Şubesi 1943 yılı içinde de yoğun bir çalışma programı takip etmiş ve her hafta köy gezileri düzenleyerek Edirne Halkevi'nin köylerdeki etkinliğini artırmıştır. Bu

gezilere Halkevi mensubu doktorlar da iştirak etmiş ve köylülerin sağlık sorunları ile ilgilenmişlerdir (Tanin, 22 Kasım 1943).

Edirne Halkevi köylerin yanı sıra komşu illere de geziler düzenlemiştir. Nitekim 30 Haziran 1944 tarihinde Tekirdağ'a iki gün süren bir gezi düzenlenmiştir. Kafile başkanlığını Halkevi reisi Dr. Sezai Konukgil yapmış olup geziye toplam 54 kişi katılmıştır. Kafile, Tekirdağlılar tarafından Muratlı'da karşılanmış ardından şehirdeki otellere yerleştirilmiştir. Gece saatlerinde ise Edirneliler şerefine bir Balo düzenlenmiştir. (Ulus, 7 Temmuz 1944).

Köycülük Şubesi 1945 yılının Ağustos ayında bir başka gezi etkinliğini Edebiyat ve Müzik Şubeleri ile birlikte gerçekleştirmiştir. 25 kişilik bir kafile Babaeski'ye giderek burada bir "gardenparty" vermişler ve bir sonraki gün Lüleburgaz yolu üzerinden Keşirtepe'ye geçerek buradaki Köy Enstitüsü'nü ziyaret etmişlerdir. (Tanin, 18 Ağustos 1945).

16 Ekim 1945 tarihinde ise Halkevi Köycülük Şubesi Musabeyli köyüne bir gezi düzenlemiştir. Geziye ayrıca Halkevinin; Gösterit ve Ar Şubeleri de katılmışlardır. Gezide öğlede önce köylüler ile tarım, ilköğretim ve kalkınma meseleleri ile ilgili sohbetler yapılmıştır. Öğleden sonra ise Ar Şubesi tarafından halk türküleri icra edilmiş, mahallî ve millî şarkılar okunmuş ve oyunlar oynanmıştır. Saat 15.00'da Halkevi Gösterit Şubesi tarafından "Şikago Çiftçisi" isimli piyes sergilenmiştir. Musabeyli Köyü sakinlerinin ilgi ile izlediği etkinlikler akşam saatlerinde sona ermiştir (Akşam, 17 Ekim 1945). Edirne Halkevi 1946 yılında da köy gezilerine devam etmiştir. Halkevi heyeti Nisan ayında Kuleli köyüne giderek burada temsil ve gösterilerde bulunmuştur (Tanin, 18 Nisan 1946).

Köycülük Şubesi, Halkevinin Temsil ve Spor Şubeleri ile birlikte 25 Ağustos 1946'da Süloğlu Köyü'nde bir etkinlik daha gerçekleştirmiştir. Halkevi mensupları burada "Sıtma" ve "Kanun Adamı" isimli piyesleri sahnelemişlerdi. Piyeslerin ardından da Köy havuzunda gençlerin katıldığı bir yüzme müsabakası düzenlenmiştir. (Ulus, 30 Ağustos 1946).

2.2.9- Müze ve Tarih Şubesi

Tarih ve Müze Şubesi, Halkevlerinin kendi muhitlerinde tarihi ve kültürel değerleri korumaları ve geliştirmeleri maksadı ile kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda; tarihî eser kalıntıları tespit ve muhafaza edilmiş, milli tarih şuurunu artıran yayınlar yapılmış, halk arasında bilinen türküler, masallar, adetler araştırılmış ve yaygınlaştırılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları, 1942; s.16).

Edirne Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi de şehirde bulunan mezar taşları ve tarihî eserler ile ilgili önemli tetkik çalışmalarında bulunmuştur. Resmi yayınlar ile basın yayın kaynaklarına yansıyan haberler incelenmiş ve bunlar yıllara göre sıralanmıştır. Buna göre; Müze ve Sergi Şubesi 1934 yılında mezarlıklarda bulunan eski mezar taşlarını inceleyerek bunların tarihi eser kıymetine sahip olanlarını tespit etmiştir. Ayrıca "Edirne Yöresi Eski Eser Sevenler" Kurumuna yardımlarda bulunmuş ve eski eserlerin onarılması için çalışmalar yapmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935; s.50).

1935 yılında da Müze ve Sergi Şubesi benzer faaliyetlere devam etmiştir. Bu Şube marifetiyle bulunan tarihî eserler müzeye teslim edilmiştir. Ayrıca tarihi eserlerin envanteri çıkarılarak bir albüm oluşturulmuştur (1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936; s.47). 1943 yılında ise Müze Şubesi, Dil ve Edebiyat Şubesi ve Köycülük Şubesi iş birliği halinde çalışmış ve tarihi eser incelemelerine devam etmiştir (Tanin, 22 Kasım 1943).

2.3. Teftiş Raporları Bağlamında Edirne Halkevi ve Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

CHP Genel Sekreterliği tarafından görevlendirilen müfettişler, yılda iki kez olmak üzere görevlendirildikleri muhitlerde teftişler gerçekleştirirlerdi. Bu teftişler ile ilgili vilayetin genel durumu, vilayetin merkezinde ve kazalarında bulunan CHP teşkilatları, Halkevleri ve diğer kurumların genel durumları değerlendirilirdi. Bu kapsamda hazırlanan raporlarda yer alan bilgiler, her kurum için ayrıntılı bir şekilde hazırlanan “*ibrâ tutanakları*” anlamına da gelirdi. İlgili kuruma tahsis edilen ödenekler ve bu ödeneklerin ilgili kalemlerde amacına uygun bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı, yapılan satın almaların uygunluğu denetlendiği gibi ilgili kurullarda görev yapanların kişilikleri, görev ve sorumluluk anlayışları, başarıları ve varsa görev başında karşılaştıkları güçlüklerle ilgi sorgulamalar da yapılırdı.

CHP milletvekili olan parti müfettişlerince yapılan teftişler ve hazırladıkları raporlar; araştırmacılar için Halkevleri ve bunların faaliyetleri bakımından önemli bir bakış açısı da kazandırmaktadır. Zira gerçekleştirilen etkinlikler, Halkevi idarecilerince CHP Genel Sekreterliğine gönderilen faaliyet raporlarında çoğu kez olduğundan farklı bir şekilde aktarılabilirdi gibi yerel basında da abartılı bir şekilde yer alabilmekte idi. Bu noktada parti müfettişleri ve teftiş raporları çoğu kez “üçüncü göz” olarak, ilgili kurumlara ait objektif kriterlere göre bir araya getirilen bilgiler sağlamaktadır.

Edirne Halkevi'nin genel durumu ve gerçekleştirdiği faaliyetleri daha iyi anlamamız konusunda, söz konusu müfettişlik raporları oldukça önemlidir. Bu noktada karşımıza çıkan ilk rapor ise 1937 yılına aittir.

Edirne Halkevi'nin, şubeler düzeyindeki faaliyetlerinin teftişi için 1937 yılında CHP Genel Sekreterliği tarafından Hamdi Ongun görevlendirilmiştir. Ongun tarafından hazırlanan teftiş raporunda, Parti yönetim kurulu ile ildeki Hükümet erkânının Halkevi çalışmalarına ilgisiz olduğu belirtilmiştir. Raporda Halkevi'nin aldığı malî yardımın da azlığına işaret edilmiş; Özel İdare Kurulu ve Belediye Bütçesinden Halkevi için ayrılan yardım miktarı toplam 12900 TL iken Halkevine sadece 1400 TL tutarında bir ödeme yapıldığına işaret edilmiştir.

Raporda Halkevi idaresinin kayıtsızlığına da vurgu yapılarak bu durumun “*Edirne’de bulunan münevver kimselerin Halkevine karşı ilgisiz kalmalarına*” neden olduğu belirtilmiştir. 1937 yılı Şubat-Temmuz ayları arasında Halkevi idare heyeti toplantısının çoğunluk sağlanarak sadece bir kez yapılabildiği olması bu tespitin delili olarak sunulmuştur. Raporda, Halkevi binasının fiziki olarak oldukça yeterli olduğu fakat bu şartlardan layıkıyla istifade edilmediği de vurgulanmıştır. Bu konuda ise Halkevi mensuplarının, binalarının

merkezi bir konuma sahip bulunmayışını gerekçe olarak gösterdikleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte Edirne Halkevi'nde faaliyet gösteren şubelerin, muhitin ihtiyaçlarına uygun bulunduğu belirtilen raporda özellikle Müze ve Sergi Şubesinin eski eserler ve bu çerçevede mezar taşları ile ilgili yapmış olduğu araştırmaların takdir edildiği görülmektedir (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 56).

CHP Genel sekreterliği, 1937 yılı Teftiş raporlarını inceledikten sonra Edirne Valiliğine bir yazı göndererek Halkevi faaliyetlerinin zayıf kalmasını eleştirmiş bu durumun nedenlerini sorgulamıştır. Yazıda, Halkevinin yönetim toplantılarının düzenli yapılması ve etkinliklerinin artırılması hususunda Valilik makamının daha ilgili olması da istenmiştir (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 53).

CHP Müfettişlerinden Ragıp Akça'nın 13 Mart 1940'ta Edirne Halkevi ile ilgili olarak CHP Genel sekreterliğine gönderdiği teftiş raporunda da benzer bir durum söz konusudur. Raporda Edirne Halkevi'nin yeteri kadar verimli çalışmadığı ve bu hususta Halkevi idaresinin üzerine düşeni yerine getirmediği ifade edilmiştir. Akça, Edirne Halkevinin mevcut durumunu izah ederken Halkevinde Dil ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, İçtimai Yardım, Kurslar, Kitapsaray, Köycülük ve Müze şubelerinin bulunduğunu söylemiştir. Rapora göre Edirne Halkevinin o yılki mevcut üye sayısı ise 449 olup bu mevcudun 245'i memur, 144'ü öğretmendir. Raporda, geri kalan üyelerin tamamının ise halktan oldukları belirtilmiştir. Akça, Halkevi Başkanı ve Halkevi'nin genel durumu için de şu tespitlerde bulunmuştur: *“Halkevi reisi avukat Fevzi'dir. Kendisi aynı zamanda belediye azasıdır. Dürüst ve her suretle şayanı itimat olan bu arkadaş muhitçe sevilmiş ve tanınmış bir şahsiyet ise de başarılı ve girgin olmaması bakımından kendinden arzudan fazla iş beklenemez. Ancak vilayet idare heyetinden ve alakalı şahsiyetlerden asla yardım ve müzaheret görmemesi kendisini bütün zorluklara düşürmüş olduğunu da göz önünde bulundurmak zaruri görülmüştür. Vilayet İdare heyeti evin çalışmasına ve kendisini yaşatacak ve ilerlemesi için lazım gelen gelirin temininde alaka gösterememiştir.”*

Akça, Halkevine ayrılan yardım miktarını ise yetersiz bulmuştur. Buna göre; 1938 yılında Halkevine ayrılan tahsisat 1765 lira 70 kuruş olup bunun sadece 110 lirasının ödenmiş ve paranın 761 lirası ile temizlik ve müzik aletleri alınmıştır. 1939 yılında ise Edirne Halkevine sadece 267 lira 9 kuruş gönderilmiştir. 1940 yılında Edirne'ye gönderilen 1500 liralık ödeneğin tamamına yakını ise Edirne'nin ilçe ve köylerinde bulunan halkevi ve halkodalarına dağıtılmıştır. Söz konusu ekonomik şartlar karşısında Edirne Halkevi'nden fazla bir iş beklemenin doğru olmayacağını altını çizen Akça, teftiş raporunun sonuç kısmında ise Halkevi şubelerinin idare heyetlerinin feshedilip seçim yolu ile yenilenmesi gerektiğini belirtmiştir. Rapordan da anlaşılacağı üzere Ragıp Akça, Edirne Halkevinin içinde bulunduğu maddi imkânsızlıkların farkında olmakla birlikte, bu şartlar karşısında yılgınlık gösteren CHP İl yönetimi ile Halkevi üye ve idarecilerini de eleştirmiştir. (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 62).

CHP Genel Sekreteri Ahmet Fikri Tüzer, Ragıp Akça'nın teftiş raporuna cevaben gönderdiği yazıda Edirne Halkevi'nin durumundan memnun olmadığını ifade etmiş ve

Halkevinin; “ismi var cismi yok” bir halde olduğunu söylemiştir. Tüzer, “*Gerek raporunuzda gerekse Evin altı aylık raporunda 449 azaları olduğu görüldü. Bunların ekseriyeti münevver kimselerdir. İş görmeleri, bir hareket yapmaları icap eder. Demek ki ilgilenmiyorlar. Ve yahut bir imkân ve zemin bulamıyorlar... Evin birinci altı aylık raporunda senelik bütçenin 750 lira olduğu ve bu dahi tamamen ödenmeyerek altı ay içinde yalnız 217 lira verildiği bildiriliyor. Bittabi bu parayla işlerin yürütüleceği ve bizim istediğimiz şekle gireceği düşünülemez*” diyerek Edirne gibi bir serhat şehrinde Halkevinin çok faal ve hareketli olmasının gerekliliğine vurgu yaparak bir an önce “*Edirne Halkevini kurtarmak ve vazifesine iade etmek lazımdır*” demiştir (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 79).

Ahmet Fikri Tüzmen, CHP Edirne İdare Heyetine de konu ile ilgili bir yazı göndererek Edirne Halkevi'nin faaliyetlerinin yetersiz olduğuna dikkat çekmiş, Edirne'nin ilçe ve köylerinde halkevi ve halkodalarının Edirne Halkevi'nin sahip olduğu imkânlara sahip olmadıkları halde daha faal olduklarını söylemiştir. (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 81). Tüzmen Edirne Halkevi'ne gönderdiği yazıda ise şunları söylemiştir; “*Birinci altı aylık raporunuzu tetkik ettim. Evinizin bu günkü hali içimizde bir ukdedir. Edirne gibi tarihi, coğrafi, milli ve kültürel ehemmiyete malik büyük bir vilayetimizde ideal değil normal ve vasat bir Halkevi varlığı bile bugün ki durumunuzdan çok daha ileri olmak lazım gelir. Edirne Halkevini muhite layık, muhitin hareket ve fikir ihtiyacına cevap verecek bir hale getirmek lazımdır... Ümitvar olduğum Evinizi bu şekilde atıl denilebilecek bir hale getiren maddi ve manevi sebepler bilhassa bilmek istediğim noktalar. Mesela Halkevinizde bazı Üniversite profesörlerine verdirtmek istediğiniz konferansların mevzularını tayin etmeniz hakkındaki yazımıza birçok da tenkitlere rağmen cevap vermediniz. Bu kadar güzel bir hareketi tehliküle kabul etmeniz lazım gelirken müstağni kalmanız, cevap vermeye lüzum görmemeniz bizi üzmüş ve hatta hayrete düşürmüştür. Buna hiçbir maddi sebep bulmaya imkân yoktur.*” (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 82).

Edirne Halkevi'nin 1942 yılına ait teftiş raporunda ise daha önceki raporlarda yer alan eksik ve yanlış yapılanmaya yönelik eleştirilerden farklı olarak, Halkevi ve mensuplarından övgü ile bahsedilmiştir Rapora göre; Parti idare heyeti ile Hükümetin amir ve memurları Halkevine karşı samimi bir alaka göstermekteydiler. Halkevi bütçesi faaliyetler için yeterli idi. Halkevi şubeleri ise muhitinin ihtiyaçlarına uygun çalışmalar gerçekleştirmişti. Bununla birlikte Halkevi faaliyetleri bir durgunluk dönemine girmişti. Raporda bu durgunluk döneminin sebepleri ise şu cümleler ile izah edilmiştir;“... Umumi vaziyetin yurdumuzda yaptığı aksülameller, Hükümetçe alınan tedbirler neticesi Edirne'de bulunan yatılı okulların tamamen nakil ve diğer kültür teşekküllerinin imtihanları tecil ile öğretmenlerin Edirne'den ayrılması kollarımızda bariz boşluklar vücuda getirmiş bulunmaktadır. Nitekim spor, güzel sanatlar, köycülük kolları reisleri ve faal azaları ile içtimai yardım reisi ve temsil ve kurslar kolu faal azaları okullarının nakilleri dolayısıyla vazifelerinden ayrılmış bulunuyor. BU yüzden bu kolların faaliyeti halen durmuş, eldeki programların tatbikine de imkân elde edilememektedir. Halen Kitapsaray memurunun Edirne'den nakli dolayısıyla vazifesinden ayrılması ve halkevi kâtabinin askere çağırılması da ikinci bir boşluk tevhit etmekte olduğundan bu gayri müsait şartla altında faaliyet gösterilmesine imkân bulunamadığından

bizzarur müsait zamanların elde edilmesine intizar edilmesi pek tabi bulunmuştur. ” (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 24-25)

1945 yılında Edirne Halkevi'ni teftiş için şehre gelen Behçet Kemal Çağlar da CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği raporunda diğer müfettişlerden farklı olarak II. Dünya Savaşı'nın Edirne'de neden olduğu olumsuz şartları gözeterek bir değerlendirme yapmıştır. Çağlar, raporunda fiilî olarak katılmadığımız büyük savaşın bu yıllarda Edirne'de yol açtığı türlü sıkıntıları da betimleyen ilginç tespitlerde bulunmuştur. Çağlar'ın tespitlerine göre de Edirne Halkevi, 1941 yılından itibaren bir durgunluk dönemine girmiştir. Bu durgunluğun en önemli nedeni ise Edirne'de alınan askeri tedbirlerdir. Nitekim Edirne'nin nüfusu 1935 yılı nüfus sayımına göre 30 bin iken Trakya'da uygulanan seferberlik ve nakiller nedeniyle süreç içinde 20 bine kadar düşmüştür. Çağlar Raporunda “*Edirne'yi çöküyor ve bocalıyor gördüm... Hemen her gün bir ev daha yıkılıyor. Belediye, zavallı bir ihtiyarın Başkan vekilliğinde bir yapıcı kurum değil, bir formalite müessesesi gibi sallanıyor. Edirne'ye tuttuğunu koparır, Merkezle her zaman netice alacak temaslar yapmağa kâdir, enerjik bir Belediye Başkanı hemen lazım. Ve bilhassa evler için yıkılma kararını verecek daha yetkili daha müşkül- pesent bir heyet de şart. Devletin 1941'den beri (Erkek Öğretmen Okulu, Kız Öğretmen Okulu, Jandarma Okulu, yeni Ceza Evi gibi) kurumlarını alıp götürmesi; hatta insanları bırakıp istasyonun aygırlarını geri çekmesi, yıllardır kurumuş derelerin bir- iki gözlü köprücüklerine bile dinamit koyması ve etrafını kendinden daha düzgün yollarda bile barikatlar sıralaması, Edirne halkını ürkütmüş bulunuyor. Bu kurumlar Edirne'ye iade edilmedikçe, bu sıkı tedbirlerden lüzumsuzları kaldırmadıkça Edirne halkının maneviyatını, Parti ve halkevi çalışmalarıyla tam ıslaha imkân yoktur kanaatindeyim...*” diyerek Edirne'nin o günlerdeki idarî, sosyal, siyasî ve ekonomik şartlarını gözler önüne sermiştir. Çağlar ayrıca Edirne'nin normal hayata dönebilmesi için bazı önerilerde bulunmuş, yasakların kademeli olarak kaldırılmasını ve Devlet eliyle bir imar hareketinin başlatılmasının gerekli olduğunu ifade etmiştir.

Çağlar, Halkevi özelindeki düşüncelerini ise Raporunda ayrıntılı bir şekilde belirtmiş; Halkevinin, binasının eskimiş olması ve muhit olarak da sapa bir yerde kalıyor olmasından dolayı şehir merkezinde bulunan Şehir Kulübü'ne taşınmasını teklif etmiştir. Çağlar raporunda Halkevi Başkanı Cemal Gökçe'nin davranış ve yaklaşımları konusunda ise şunları söylemiştir; “... Halkevinde çoğu öğretmen arkadaşlarına hala okulda imiş gibi emir verir tarzda konuşur fakat çalışmalara engel olmayacak ve Merkezden tavsiye edilen pratik programları hulusla gerçekleştirmeğe çalışacak bir elemandır.” Ayrıca Çağlar, Halkevi bütçesinin yetersiz olduğunu ve artırılması gerektiğini ise şu sözlerle bildirmiştir; “...Merkezden Edirne gibi hem fakir olduğu belli hem de faal olması birinci derecede lazım bir yer için her yıl 3500 lira kadar bir para ayrılması ve bunun sonradan hamiyeten verilmiş olarak değil bütçe tanzimi sırasında baştan gönderilmiş bulunması zaruridir.”

Çağlar, Edirne Halkevi'nde verilen konferansları değerlendirirken, seçilen konuların vatandaşların bilgi düzeyine ve ilgilerine uygun olmadığını da ifade etmiştir. Çağlar meseleye sadece Edirne Halkevi özelinden bakmayarak Halkevleri genelinde etkili olan yaklaşımı eleştirmiş ve bu konuda şunları söylemiştir; “*Adana'da pamuk işçilerinin şehir sokaklarını*

doldurduğu günlerde Kant hakkında konferans verildiğini, Antep'te 19 uncu asırda Avrupa'da ziraat diye konuşma yapıldığını biliyorum. Konuşmaların Halkevine, halk seviyesine, halk alakasına göre nasıl hazırlanması gerektiği Halkevlerine bir sarıh tamimle yeniden hatırlatılmalıdır. Halk, hatip dinlemekten değil, Halkevinde konuşmayı inhisar altına alması hatip taslağı dinlemekten bıkmıştır...” (BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 7-13)

1945 yılından sonra Edirne Halkevi için hazırlanmış herhangi bir müfettiş raporuna rastlanmamıştır. Edirne Halkevi'nin genel durumu ve gerçekleştirdiği faaliyetleri daha iyi anlamamız konusunda, Halkevi ile ilgili hazırlanmış müfettişlik raporları oldukça önemlidir. Müfettiş raporları incelendiğinde genel olarak Edirne Halkevinin faaliyetlerinin yetersiz bulunduğu ve bu hususta şehirdeki mülki amirler ile Halkevi idarecilerinin eleştirildiği görülmektedir. Yine söz konusu raporlar ışığında yapılabilecek bir başka tespit ise, II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu olumsuz şartların Edirne Halkevi'nin faaliyetlerini de etkilediği yönündedir. Zira Edirne, Türkiye'nin II. Dünya Savaşı esnasında aldığı tedbirlerin en yoğun hissedildiği şehirlerimizden biridir. Trakya Ordu Müfettişliğinin bu şehirde bulunması Edirne'yi askeri bir merkez haline de getirmiştir. Bununla birlikte savaş tedbirleri Edirne'nin yıllar içinde küçülmesine, maddi ve manevi anlamda zarar görmesine neden olmuştur. Bu durum özellikle 1940 yılından itibaren Halkevi ile ilgili hazırlanmış rapordaki ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

2.4. Halkevlerinin Kapatılması ve Edirne Halkevi'nin Durumu

II. Dünya Savaşı sonrasında esmeye başlayan demokrasi rüzgârları, Türk siyasi hayatında da önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. 1945 yılında çok partili siyasi hayatın başlaması ile birlikte çok sayıda yeni siyasi parti sahneye çıkmıştır. Demokrat Parti'nin kuruluşu CHP içinde bir bölünmeye neden olduğu gibi kısa süre içinde bu bölünme CHP için bir güç kaybını da beraberinde getirmiştir.

CHP, 1946 seçimlerinde iktidarını korumayı başarmış olsa da Demokrat Parti muazzam bir halk desteğine sahip olduğunu ispat etmiştir. Bu durum CHP'nin bir kültür kurumu olan Halkevlerini de olumsuz etkilemiştir. Zira çok partili siyasi hayatın başlaması ile partiler arası kutuplaşmalar ortaya çıkmış ve CHP'li olmayan vatandaşlar Halkevlerinin faaliyetlerinden uzak durmaya başlamışlardır. Bu durum karşısında Halkevlerinin partiler üstü bir konuma getirilmesi arzu edilmiş hatta 1947 ve 1950 yılında gerçekleştirilen Kurultaylarda bu konu tartışılmıştır. Ancak bu düşünceleri hayata geçirmek mümkün olmadığı gibi partiler arası kutuplaşmalar arttıkça Halkevleri farklı parti mensuplarına kapılarını kapatmıştır. Böylece devletin imkânları ile toplum yararına faaliyet gösteren bir kurum, siyasi kavgalar nedeniyle siyaset üstü bir yapıya dönüştürülemediği görülmüştür.

Demokrat Parti'nin 1950 seçimleri ile iktidara gelmesi Halkevlerinin kaderini tayin eden gelişme olmuştur. Demokrat Parti, Halkevlerinin devletin imkânlarını kullanmasına karşın CHP'ye bağlı olmasını henüz muhalefette olduğu yıllarda eleştirmeye başlamıştır. İktidara geldikten sonra da bu eleştirilerini sürdürmüş ve Halkevlerini CHP'den ayırmak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. DP bu hamleleri ile Halkevlerini kendi güdümüne almak istemekle de suçlanmıştır. Söz konusu siyasi çekişmeler karşısında Halkevleri ciddi şekilde

yıpranmış, özellikle ekonomik yardımların kesilmesi ile Halkevlerinin faaliyetleri durma noktasına gelmiştir.

Halkevlerinin durumu konusunda CHP ile uzlaşmayan DP'nin konu ile ilgili son hamlesi ise bu kurumu kapatmak olmuştur. 8 Ağustos 1951'de Demokrat Parti Grup Başkan vekili Refik Şevket İnce ve yedi milletvekili bir kanun teklifi hazırlayarak TBMM'ye sunmuşlardır. TBMM'de yapılan oylamada Halkevlerinin kapatılması onaylanmıştır. Kanun 11 Ağustos 1951'de Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve ülke genelinde faaliyet gösteren Halkevlerinin tasfiye süreci başlamıştır. Edirne Halkevi de 11 Ağustos 1951 tarihinde kapatılmış ve taşınmazları hazineye aktarılmıştır.

3. Sonuç

Halkevleri, Türk inkılabının vatandaşlara anlatılması ve memleket genelinde özümsebilmesi maksadıyla faaliyete geçmiş kültür kurumları idi. 1932 ile 1951 yılları arasında tüm şehir merkezlerinin yanında ilçe merkezlerinde de teşkilatlanmış olan Halkevleri, kasaba ve köylerde de Halkodaları açmak suretiyle faaliyetlerini sürdürmüştür.

Halkevleri Türk inkılabını halka ulaştırırken propaganda merkezleri olmak yerine eğitim kurumları olarak faaliyet göstermişlerdir. Okuma yazma kursları ve meslek kursları bu yönde önemli örneklerdir. Halkevleri bünyesinde gerçekleştirilen spor, sanat ve çeşitli kültürel etkinlikler ile hem daha önce bu etkinlikleri hiç tanımamış vatandaşların bilgisini artırmak hem de bu faaliyetler marifetiyle Halkevlerinin vatandaşlar için bir toplanma yeri olması amaçlanmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise Cumhuriyet idaresinin arzu ettiği milli kimliğin inşası için en önemli kurum Halkevleri olmuştur.

Halkevlerine yüklenen bu misyonun tam manası ile gerçekleştirilip gerçekleştirmediği ise tartışmalı olup farklı bir çalışmanın konusudur. Ancak Edirne Halkevi'nin faaliyetleri ve bu faaliyetler ışığında hazırlanmış olan teftiş raporları incelendiğinde, Halkevleri fikrinin farklı muhitlerde farklı sonuçlar doğurduğu anlaşılmaktadır. Öncelikle yerel yöneticilerin Halkevlerinin faaliyetlerini doğrudan etkilediği bir vakıadır. Nitekim Edirne Halkevi ile ilgili hazırlanan teftiş raporlarında, Halkevi'nin durumu değerlendirilirken idarecilerin yetersizlikleri sık sık vurgulanmıştır. Bununla birlikte halkın Halkevi faaliyetlerine gösterdiği alaka da bu konuda önemli bir etkidir. Her Halkevinde konferans, konser, sinema gösterimi ve kurs etkinlikleri düzenlenmiş olsa da, halk bu etkinliklere kendi gündelik sorunlarına hitap ettiği ölçüde katılım sağlamıştır. Bu konuda, teftiş raporlarını verdiğimiz bölümde yer alan bir pasajı tekrar etmek faydalı olacaktır. Söz konusu raporda Halkevlerinde gerçekleştirilen faaliyetlerin vatandaşların sorunlarına hitap etmediğini ifade etmek için şu cümleler kullanılmıştır; *“Adana'da pamuk işçilerinin şehir sokaklarını doldurduğu günlerde Kant hakkında konferans verildiğini, Antep'te 19 uncu asırda Avrupa'da ziraat diye konuşma yapıldığını biliyorum. Konuşmaların Halkevine, halk seviyesine, halk alakasına göre nasıl hazırlanması gerektiği Halkevlerine bir sarih tamimle yeniden hatırlatılmalıdır. Halk, hatip dinlemekten değil, Halkevinde konuşmayı inhisar altına almış hatip taslağı dinlemekten bıkmıştır...”* Nitekim tüm Halkevlerinde olduğu gibi Edirne Halkevi'nde de benzer bir manzara söz konusudur. Bununla birlikte, dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda,

vatandaşların çağdaş bilgiye ve sanat eserlerine ulaşması konusunda Halkevleri önemli bir işleve sahiptir. Bu yönü ile Halkevlerinin gerekli ve faydalı kurumlar olduklarını, Edirne Halkevi'nin de kendi muhitinde önemli bir kültür merkezi olarak çalıştığını söylemek bir zarurettir.

Edirne Halkevi, faaliyetleri ile CHP Genel Merkezi'nin görevlendirdiği müfettişleri tatmin etmeyi başaramamış olsa da, Spor, Köycülük ve İçtimai Yardım Şubelerinin faaliyetleri ile özellikle Trakya bölgesinde öne çıkmayı başarmıştır. Bununla birlikte müfettiş raporlarında Halkevinde yaşanan durgunluğun nedenleri izah edilirken; Halkevine gerekli olan ekonomik yardımların yapılmamış olması ve II. Dünya Savaşı sürecinde Edirne'de gündelik hayatı durma noktasına getiren tedbirler de teferruatlı bir şekilde anlatılmıştır.

Halkevlerinin CHP'nin bir organı olarak çalışması Tek Parti dönemi için doğal bir durum olsa da, çok partili siyasi hayatın başlaması ile bir tartışma konusu haline gelmiştir. Özellikle DP'nin CHP karşısında güçlü bir siyasi rakip haline gelmesi ile birlikte Halkevlerinin siyaset üstü bir konuma getirilmesi hususunda tartışmalar yaşanmıştır. CHP bu konudaki muhalefeti yumuşatmak için Halkevlerinin durumunu kendi içinde tartışmaya açmış, ancak Halkevlerinin durumunda bir değişiklik olmamıştır. Üstelik süreç içinde Halkevleri, kapılarını farklı siyasi partilerin mensuplarına kapatarak ortaya çıkan kutuplaşmanın büyümesine de neden olmuştur. Demokrat Parti iktidara geldiğinde ise Halkevlerini CHP'nin elinden almayı denemiş, başarılı olamayınca da 11 Ağustos 1951 tarihinde bu kurumu kapatmıştır. Neticede, halk eğitiminde önemli bir rolü bulunan ve önemli kültür kurumları olan Halkevleri, siyasi kavgaların bir sonucu olarak tarih sahnesinden çekilmiştir.

4.Kaynakça

4.1. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi Belgeleri

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 56

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 7

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 53

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 62

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 79

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 81

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 82

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 24-25

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 7-13

BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 15

BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 21

BCA, 490. 1. 0.0/ 832. 285.2. Belge: 18

BCA, 975-776-3/ 490-1-0-0. Belge: 9-11

BCA, 490-1-0-0/ 109-894-1. Belge: 3-30

BCA 490-1-0-0/ 996-851-1, Belge: 26

BCA. 490-1-0-0/ 996-851-1. Belge: 37

4.2. Resmî Yayınlar

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (Bugünkü Dille). Haz: Ali Sevim, İzzet Öztoprak, M. Akif Tural (206). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara

CHP (1936). *1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ankara

CHP (1942). *Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942*. Ankara

CHP (1934). *Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ulus Basımevi, Ankara

CHP(1935). *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ulus Basımevi, Ankara

4.3. Kitap ve Makaleler

“Edirne-Alpullu Maçı”, *Son Posta*, 10 Ağustos 1934

“Edirne Halkevi Açılıyor”, *Milliyet*, 11 Haziran 1932

“Edirne Halkevi Balosu”, *Son Posta*, 20 Mart 1941

“Edirne Halkevi Çalışmaları”, *Tanin*, 7 Aralık 1947

“Edirne Halkevi Çalışmaları”, *Tasviri Efkâr*, 10 Temmuz 1940

“Edirne Halkevi Dikiş- Biçki Kursunun Sergisi”, *Son Posta*, 14 Eylül 1940

“Edirne Halkevi Dokumacılık Kursu”, *Son Posta*, 25 Haziran 1940

“Edirne Halkevi Faaliyetleri”, *Edirne*, 15 Nisan 1940

“Edirne Halkevi Faaliyetleri”, *Son Posta*, 7 Nisan 1937

“Edirne Halkevi Köycülük Kolunun Köy Gezileri”, *Akşam*, 17 Ekim 1945

“Edirne Halkevi Kupası Maçları”, *Ulus*, 21 Mart 1938

- “Edirne Halkevi Orkestrası Güzel Bir Konser Verdi”, *Ulus*, 2 Haziran 1939
- “Edirne Halkevi Parlak Merasimle Küşat Edildi”, *Son Posta*, 28 Haziran 1932
- “Edirne Halkevi Spor Kolu”, *Akşam*, 6 Mart 1935
- “Edirne Halkevi Spor Müsabakaları”, *Son Posta*, 1 Aralık 1941
- “Edirne Halkevi Temsil Kolunun Faaliyeti”, *Son Posta*, 4 Ocak 1942
- “Edirne Halkevi Temsil Şubesinin Faaliyeti”, *Akşam*, 9 Haziran 1940
- “Edirne Halkevi'nin Tertip Ettiği Geziler”, *Ulus*, 7 Temmuz 1944
- “Edirne Halkevi'nin Yardımları”, *Milliyet*, 14 Aralık 1933
- “Edirne Halkevi”, *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1932
- “Edirne Halkevinde Toplantı”, *Milliyet*, 8 Şubat 1934
- “Edirne Halkevinin Gezileri”, *Tanin*, 18 Ağustos 1945
- “Edirne Halkevinin Köycülük Faaliyetleri”, *Ulus*, 30 Ağustos 1946
- “Edirne Halkevinin Tertip Ettiği Geziler”, *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1941
- “Edirne Halkevinin Yıllık Neşriyat Sergisi”, *Son Posta*, 22 Mayıs 1940
- “Edirne Şefkat Yurdu”, *Vakit*, 26 Ocak 1933
- “Edirne’de Geçid Resmi Bu Sabah Başladı”, *Akşam*, 25 Ağustos 1939
- “Edirne’de Halkevi Faaliyetleri”, *Tanin*, 22 Kasım 1943
- “Edirne’de Spor Canlandı”, *Ulus*, 29 Nisan 1935
- “Edirne’de Üniversiteliler Şerefine Çay Ziyafeti”, *Son Posta*, 26 Nisan 1943
- “Edirne’de Yapılan Sokak Koşusu”, *Haber*, 28 Şubat 1940
- “Edirne’ye Ucuz Trenler İşleyecek”, *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1934
- “Erkinlik ve Devrim Konferansları”, *6 OK*, Şubat 1936
- “Geçen Yıl Evimizin Muhtelif Faaliyetlerine Kısa Bir Bakış”, *Edirne*, 1 Ocak 1940
- “Halkevi Okuma Odası”, *6 OK*, 7 Aralık 1933
- “İktisadi Zafere Mutlak Erişeceğiz”, *6 OK*, 19 Aralık 1933
- “İnkılap Köyde Doğar, Köyde Büyür”, *6 OK*, 31 Kasım 1933
- “İstanbul Muhtelitinin Edirne’de Maçı”, *Vakit*, 15 Temmuz 1934

“Kırkpınar’da Bu yıl Yapılacak Yağlı Güreş”, *Ulus*, 21 Nisan 1944

“Köy Gezileri”, *Akşam*, 28 Nisan 1940

“Köy Gezileri”, *Tanin*, 18 Nisan1946

“Maksadımız”, *6 OK*, 25 Kasım1933

“Memleket Haberleri”, *Vakit*, 26 Ağustos 1933

“Programımız”, *6 OK*, 31 Mart 1934

“Raşit Rıza Heyeti”, *Vakit*, 1 Kasım 1932

“Tarihi Kırkpınar Güreşleri”, *Yeni Sabah*, 6 Mayıs 1949

“Trakya’da Ağaç Dikimi”, *Vakit*, 31 Mayıs 1940

“Türk Ordusu Her Zaman Güvenilir Bir Kuvvettir”, *Ulus*, 25 Ağustos 1939

ARIKAN, Mustafa. DENİZ, Ahmet (2004). Türk Ocaklarının Kapatılışı, Borçları ve Emlakinin Tasfiyesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Sayı:15/ Güz. ss. 41-432.

ARIKAN, Zeki (1999). Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi. *Atatürk Yolu Dergisi*. 6(23). ss. 261-281.

AYDIN, Mehmet Korkud (2020). Bayburt Halkevi: Teşkilat ve Faaliyetleri. *ANKARAD*. Yıl: 220 Sayı:2. ss. 355-372.

AYDIN, Mesut (2005). *Kubilay Olayı ve Türk Gençliği*. Evin Matbaası, Malatya.

AYDIN, Mesut. Aydın, Mehmet Korkud (2016). *Türk İnkılabı Tarihi*. Azim Matbaacılık. Ankara.

ÇİLLER, Yavuz (2015). Modern Milliyetçilik Kuramları Açısından 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu Fikir Akımları. *Akademik İncelemeler Dergisi*. Cilt: 10, Sayı:2. ss. 45-65

DURAK, Gökhan (2006). *Trakya Bölgesi Halkevi Faaliyetleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir

KARAL, Enver Ziya (1970). *Osmanlı Tarihi V*. TTK Yayınları. Ankara.

KODAL, Tahir (2014). Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Cilt:6 Sayı: 11. ss. 295-314

ÖZÜÇETİN, Yaşar (2010). Kırşehir Halkevi ve Faaliyetleri. *CTAD*. Cilt: 6 Sayı:11. s.s. 113-130

SENEMOĞLU, Olkan (2016). Türkiye'nin Demokrasiye Geçişte İkinci Başarısız Girişimi: Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF). *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(2), ss. 44-66

4.3. Süreli Yayınlar

6 OK

Akşam

Cumhuriyet

Edirne

Haber

Hakimiyet-i Milliye

Milliyet

Son Posta

Tanin

Tasviri Efkâr

Ulus

Vakit

Yeni Sabah

5. Ekler

Ek-1.

SAYI : 6

Kuruluş tarihi : YIL : 1
25 İkinci Teşrin 1933

60K

Halkevi tarafından
Oabeş günde bir çıkarılır ülkü demeti

Öncümüz ve başbuğumuz Akıncioğlu İbrahim Bey
Ünlü mebuslarımız arasında..

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

İmtiyaz sahibi
Akıncioğlu İbrahim
İdare yeri: Edirne Halkevi

Satış yeri :
Edirne'de meriç kitaphanesi
15 Şubat 1934

E
D
i
R
N
E

Ek- 2

Ek- 3

